

МІНІСТЕРСТВО ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ТРАНСПОРТУ

Кафедра «Економіка підприємств транспорту»

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки
до проведення практичних занять
та самостійного опрацювання курсу
для студентів спеціальності 6.050100
«Економіка підприємства»
денної та заочної форм навчання

Київ – 2010

УДК 330.5(075.8)

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Методичні вказівки до проведення практичних занять і самостійного опрацювання курсу для студентів спеціальності 6.050100 «Економіка підприємства» денної та заочної форми навчання / О. Р. Приймук, М. М. Сергієнко, Н. В. Устинович. – К.: ДЕТУТ, 2010. – 58 с.

У методичних вказівках за кожною темою викладено методичні поради щодо вивчення теоретичного матеріалу. Для формування у студентів досвіду подані практичні завдання з прикладами розв'язання типових задач, а також питання для самостійної роботи студентів.

Методичні вказівки до проведення практичних занять і самостійного опрацювання курсу розглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств транспорту (протокол № 4 від 25 листопада 2009 року) та на засіданні методичної комісії факультету економіки і менеджменту (протокол № 2 від 26 листопада 2009 р.).

Призначені для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форми навчання.

Укладачі: О. Р. Приймук, к. е. н.;
М. М. Сергієнко, к.е.н.;
Н. В. Устинович, викл.

Рецензенти: О. М. Ложачевська д.е.н., проф.;
О. В. Пилипенко, к.е.н., доц.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	5
1.1. Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення курсу	5
1.2. Завдання для самостійної роботи студентів	12
II. ПРАКТИЧНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	16
2.1. Критерії поточного оцінювання знань студентів	16
2.2. Завдання до практичних занять	17
III. ПРАВИЛА ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ	38
IV. ПОРЯДОК ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	38
ГЛОСАРІЙ	41
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	57

ВСТУП

Інтегрування економіки України у світове господарство, її участь у різних видах міжнародного підприємництва підвищує роль і значення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства, яка здійснюється шляхом проведення комерційних операцій, і виступає важливим елементом механізму управління зовнішньоекономічними відносинами. Взаємозв'язки на світових ринках виявляються у формах обміну матеріальними товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці, результатами виробничо-технічного співробітництва між країнами.

Програма вивчення дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» складена за структурно-логічною схемою.

Предметом вивчення дисципліни є закономірності, особливості, тенденції і механізм реалізації зовнішньоекономічних зв'язків.

Основні завдання курсу полягають:

- у відображенні досвіду та принципів зовнішньоекономічної діяльності;
- в ознайомленні з основами економіки зовнішньоекономічної діяльності;
- в отриманні практичних навичок із розробки зовнішньоторговельного контракту;
- в оцінці та досвіді ділового спілкування на міжнародній арені;
- у вмінні самостійно та творчо використовувати теоретичні знання у практичній сфері.

Методичні рекомендації висвітлюють питання теорії та практики процесів ЗЕД підприємств. Основним завданням даних розробок є формування у фахівців системних теоретико-методологічних знань щодо прийняття оптимальних управлінських рішень у зовнішньоекономічній сфері.

I. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

1.1. Методичні рекомендації щодо самостійного вивчення курсу

Модуль 1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: суб'єкти, види та механізм регулювання

Тема 1. Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності

Ключові терміни: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоторговельна та виробничо-інвестиційна діяльність, принципи зовнішньоекономічної діяльності, зовнішньоторговельна політика, валютна політика, митна політика, вільна торгівля, протекціонізм, суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності, режим найбільшого сприяння, національний режим, спеціальний режим.

При вивченні теми студент має визначити сутність і характерні риси сучасної системи ЗЕД; функції (організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами та результатами праці в їх матеріальній та вартісній формах, міжнародне призначення споживчої вартості продуктів міжнародного поділу праці, організація міжнародного грошового поділу) та принципи (суверенітет у здійсненні ЗЕД, свобода ЗЕД, юридична рівність і недискримінація, верховенство закон, захист інтересів суб'єктів ЗЕД; еквівалентність обмін) зовнішньоекономічної діяльності; охарактеризувати основні підсистеми: зовнішньоторговельну діяльність, міжнародну виробничо-інвестиційну діяльність; знати, хто належить до суб'єктів ЗЕД (фізичні особи, юридичні особи, об'єднання фізичних та юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно із законами України, структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності, інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України).

Дати економіко-правову оцінку зовнішньоекономічній діяльності в різних країнах та основні напрями її розвитку.

Окреслити практичне значення ЗЕД для різних країн світу (можливість одержувати валютну виручку від експорту, підвищувати технічний рівень виробництва, виробляти конкурентоспроможну продукцію).

Оцінити та охарактеризувати моделі розвитку (кон'юнктурна (зовнішньоторговельна) модель, стратегічна (виробничо-інвестиційна) модель) та види (експорт та імпорт товарів, капіталів і робочої сили; надання виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, юридичних, туристських та інших послуг; наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі; тощо) зовнішньоекономічної діяльності.

Орієнтуватися у нормативно-правовій базі зовнішньоекономічної діяльності та у праві суб'єктів господарювання на здійснення ЗЕД: Закон

України «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності», «Про режим іноземного інвестування», «Про інвестиційну діяльність» та ін.

Тема 2. Механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Ключові терміни: органи державного і недержавного регулювання, системи і методи регулювання, нормативні акти, міжнародні угоди, правовий режим, митно-тарифне регулювання: адвалерне, специфічне, комбіноване, ввізне, вивізне, спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мита; нетарифне регулювання, квота, ліцензування, валютне регулювання, валютні цінності, валютні операції, конвертованість валюти, Класифікатор іноземних валют, міжбанківський валютний ринок України, офіційний курс гривні, валютний контроль.

Тема знайомить студентів із поняттями: митно-тарифне регулювання ЗЕД, мито та його функції (фіскальна; протекціоністська; балансувальна).

Студент повинен знати наступне.

Класифікацію мита (адвалерне, специфічне, комбіноване, ввізне (імпортне, преференційні, пільгові, повні (загальні), вивізне (експортне), сезонне (ввізне і вивізне), спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне мито, автономні, договірні, преференційні тощо).

Сутність нетарифного регулювання ЗЕД. Тариф – не єдиний метод здійснення торгової політики. Для регулювання міжнародної торгівлі використовуються й інші види зовнішньоторговельних обмежень – нетарифні.

Нетарифні обмеження та їхня класифікація: кількісні, приховані, фінансові.

До кількісних обмежень відносять квотування, ліцензування, «добровільні» обмеження експорту.

Внутрішні податки і збори (податок на додану вартість, акцизний податок, а також вводять збори за митне оформлення, реєстрацію, перебування товарів під митним контролем, збереження на складі митниці, митне супроводження товарів, здійснення санітарного та іншого контролю продуктів, портові збори і т. п.).

Головні напрями валютної політики України та нормативно-правові акти її регулювання (Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19.02.1993 р. за №15-93 тощо).

Сутність системи валютного регулювання. Валютні цінності (валюта України; іноземна валюта; платіжні документи та інші цінні папери; банківські метали). Валютні операції (валютні (обмінні) курси іноземних валют, виражені у валюті України, курси валютних цінностей в іноземних валютах, а також у розрахункових одиницях).

Призначення Класифікатора іноземних валют (далі – Класифікатор).

Тема 3. Основні моделі зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Ключові терміни: зовнішньоторговельна модель ЗЕД підприємства; виробничо-інвестиційна модель ЗЕД підприємства; експортно-імпортні операції; зовнішня торгівля товарами, послугами, продукцією; зустрічна торгівля; ліцензія; квота, інжиніринг; лізинг; виробнича кооперація; спільне підприємство.

Студенту необхідно знати сутність зовнішньоторговельної моделі підприємства та її види; поняття експортних та імпортних операцій їхній вплив на економіку держави та види.

Складові зовнішньоторговельної моделі: зовнішня торгівля товарами та її види (традиційна та зустрічна – бартерні операції, зустрічні закупівлі, викуп техніки, що була у вживанні, операції з давальницькою сировиною, прості компенсаційні операції, складні компенсаційні угоди); зовнішня торгівля послугами; зовнішня торгівля продукцією інтелектуальної праці (патент, ліцензія, копірайт, товарний знак, ноу-хау).

Варто засвоїти: поняття «традиційна торгівля» сировинними та промисловими товарами означає експорт та імпорт товарів, які не зумовлені коопераційними зв'язками та зобов'язаннями щодо збалансованого обміну товарами, і регулюються Конвенцією ООН щодо Договорів міжнародної купівлі-продажу товарів (1980 р.).

Сутність зустрічної торгівлі полягає в тому, що експортно-імпортні операції доповнюються прийняттям партнерами зустрічних зобов'язань щодо постачання (закупівлі) погоджених товарів і послуг.

Основні положення зовнішньої торгівлі продукцією інтелектуальної праці. До третьої складової зовнішньоторговельної моделі належить торгівля продукцією інтелектуальної праці (міжнародний технологічний обмін).

Розповсюдженою формою торгівлі продукцією інтелектуальної праці є інжиніринг. Інжиніринг – це комплекс інженерно-консультаційних послуг по використанню технологічних та інших науково-технічних розробок.

Студент повинен орієнтуватися у виробничо-інвестиційній моделі ЗЕД підприємства її видах і функціях (міжнародний лізинг, міжнародна виробнича кооперація, діяльність спільних підприємств).

Лізинг – це форма довгострокової операції, яка пов'язана з передачею у використання обладнання, транспортних засобів та іншого рухомого й нерухомого майна, крім земельних ділянок та інших природних об'єктів. Необхідно розрізняти оперативний та фінансовий лізинг.

Міжнародне виробниче кооперування – це найрозповсюдженіший вид міжнародних виробничо-технічних зв'язків підприємств.

Форми міжнародного виробничого кооперування (поставка або обмін між кооператорами комплектуючими виробами; кооперування на основі організації спільного виробництва; кооперування шляхом погодження виробничих програм).

Сутність спільного підприємства, підприємства (організації) будь-якої організаційно-правової форми, іноземні інвестиції в статутному фонді якого становлять не менше ніж 10 %. Види та форми СП.

Тема 4. Зовнішньоекономічний договір (контракт)

Ключові терміни: зовнішньоекономічний договір; структура договору; контрагенти, критерії класифікації фірми, фактори вибору партнерів, принципи вибору партнерів, ступень солідності, ділова репутація, вивчення фірми партнера, джерела інформації, істотні умови договору; несуттєві умови договору; оферта; тверда оферта; вільна оферта; акцепт; запит; статті укладання контракту.

Студент повинен опанувати та розібратись у структурі зовнішньоекономічного договору. Зовнішньоекономічний договір (контракт) – це матеріально оформлена угода двох чи більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення взаємних прав та обов'язків у зовнішньоекономічній діяльності. Чітко володіти ознаками договору (місцеперебування контрагентів; товар перетинає кордон, якщо це матеріальний об'єкт; розрахунки в іноземній валюті, за винятком товарообмінних операцій; комерційний характер).

Самостійно скласти зовнішньоекономічний договір, враховуючи основні функції (юридичне закріплення відносин між партнерами; визначення порядку та способів і послідовності здійснення дій партнерами; передбачення способів забезпечення обов'язків); форми договору; повноваження представника на укладення договору; нормативної бази регулювання зовнішньоторговельних контрактів; суб'єктів ЗЕД; прав та обов'язків сторін. Орієнтуватися в структурі МГК (міжнародні господарські контракти): базові умови поставки; економічні санкції; додаткові складові МГК.

Розуміти та усвідомлювати етапи укладання контракту (підготовка до укладення договору (контракту); укладення договору (контракту); виконання договору (контракту).

Орієнтуватися у порядку реєстрації та обліку зовнішньоекономічного договору.

Модуль 2. Організація і техніка ведення зовнішньоторгових операцій

Тема 5. Митне оформлення експортних та імпортних операцій

Ключові терміни: митний контроль; об'єкти та суб'єкти митного контролю; митна вартість товарів; країна походження товарів; митне оформлення; процедура оформлення; митний режим; вантажна митна декларація; митні платежі.

При вивченні теми студенти повинні опанувати сутність митного контролю. Охарактеризувати суб'єктів митних органів та їхні функції: перевірка документів і відомостей, необхідних для такого контролю; митний огляд (огляду та переогляду товарів: транспортних засобів, особистого огляду громадян); облік товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України; усне опитування громадян і посадових осіб підприємств; перевірка системи звітності та обліку товарів тощо.

Орієнтуватися в основних елементах визначення митної вартості товарів та основних формах визначення ціни (за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються; за ціною угоди щодо ідентичних товарів; за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів; на основі віднімання вартості; на основі додавання вартості; резервного).

Розуміти складові митного контролю (суб'єкти, об'єкти).

Ознайомитись із порядком та процедурою (попередні операції; основне оформлення) митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Тема 6. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних угод

Ключові терміни: міжнародні перевезення; транспортні операції; міжнародні транспортні коридори; регулювання міжнародних перевезень; базисні умови поставки товарів.

Студент опанує поняття та порядок регулювання міжнародних перевезень. Вивчає види й динаміку та забезпеченість міжнародних транспортних перевезень. Вивчає нормативні положення і національні та світові стандарти організації міжнародних перевезень.

Варто звернути увагу на транспорту складову в кінцевій ціні товару в експортно-імпорتنних перевезеннях та поняття транспортних операцій.

Звернути увагу на правове регулювання відносин, які виникають із здійснення міжнародних перевезень, що має певну специфіку. Охарактеризувати види правового регулювання міжнародних перевезень (багатостороннє; двостороннє; одностороннє).

Провести аналіз діяльності України у міжнародній торговельній співпраці.

Дослідити організацію міжнародних перевезень і регулювання їх в Україні. Порядок отримання ліцензій.

Мати уявлення про базисні умови поставки товарів. Міжнародною торговельною палатою (МТП) в 1936 р. були розроблені торговельні терміни, що являють собою універсальний набір базових умов, знання і застосування яких полегшувало здійснення торговельних операцій. Збірник називався «Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів ІНКОТЕРМС». У даний час ІНКОТЕРМС діє в новітній редакції 2000 р. Базисні умови постачання спрощують процес розроблення і укладання контракту, допомагають партнерам знайти спосіб розподілу відповідальності.

Дослідити особливості міжнародних залізничних перевезень; регламентацію перевезень (Конвенція про міжнародні залізничні перевезення

(КОТІФ), Угоди про міжнародне вантажне сполучення (УМВС) або Угоди про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС).

Тема 7. Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічної діяльності

Ключові терміни: міжнародні розрахунки; документарні та недокументарні форми розрахунків; інкасо; акредитив; банківський переказ; авансовані платежі; чек; вексель; відкритий рахунок; валюта ціни; валюта платежу; контрактні ціни; індикативні ціни; цінові знижки; бартер; ліцензійна угода; лізинг; факторинг; форфейтинг.

Сутність розрахунків підприємства у ЗЕД. Міжнародні розрахунки (комерційні платежі за грошовими вимогами та зобов'язаннями; некомерційні платежі, пов'язані з перевезенням пасажирів, страхуванням, туризмом, переказом грошей за кордон тощо).

Форми міжнародних розрахунків (документарні (акредитиви, інкасо) та недокументарні (платіж на відкритий рахунок, авансові платежі, банківський переказ, векселі та чеки).

Основні елементи валютно-фінансових умови зовнішньоторговельних контрактів (валюта ціни та спосіб визначення ціни; валюта платежу, курс перерахунку валюти ціни у валюту платежу, якщо вони не збігаються; умови розрахунків; форми розрахунків та банки, через які ці розрахунки будуть здійснюватися).

Важливою умовою зовнішньоторговельної угоди є ціна товару, яка визначається в розділі «Ціна та загальна вартість договору». Розуміти сутність контрактної ціни – це кількість грошових одиниць, яку повинен заплатити покупець продавцю у тій чи іншій валюті за весь товар або за одиницю товару, що були доставлені продавцем на базисних умовах у визначений в контракті географічний пункт. Для встановлення базису ціни використовують відповідний термін ІНКОТЕРМС з вказівкою пункту здачі товару. Визначати калькуляцію експортної ціни відповідно до рекомендацій ІНКОТЕРМС. Структура та етапи формування експортної ціни (тверда ціна; рухлива ціна; ковзаюча ціна)

Валютно-фінансові умови при здійсненні операцій, що мають ознаки кредитування. Лізингові операції. Лізингові платежі. Види лізингових платежів (фіксована загальна сума лізингового платежу; платіж авансом; мінімальна лізингова плата; невизначена орендна плата). Факторинг.

Тема 8. Страхування у зовнішньоекономічній діяльності

Ключові терміни: страхування у ЗЕД; страховий ризик; страховий захист; об'єкти та суб'єкти страхування у ЗЕД; страхування при зовнішньоторговельних та виробничо-інвестиційних моделях ЗЕД; страхування

вантажів; страхування відповідальності перевізника; страхування міжнародного туризму; страхування від політичних ризиків; перестраховання ризиків.

Студенту необхідно розуміти сутність страхування у ЗЕД. Мету, учасників страхових відносин (страховики; страхувальники); характерні ознаки страхування (цільове використання створеного цільового фонду; повернення ресурсів; суворо обумовлений характер відносин перерозподілу коштів між учасниками створення страхового фонду (відшкодування збитків страхувальникам здійснюється шляхом його розподілу на всіх); не постійний, а ймовірний характер відносин). Функції страхування (ризикова; попереджувальна; накопичувальна; контрольна. Об'єкти страхування (особисте страхування; об'єкт – життя і здоров'я людей у різних поєднаннях та комбінаціях; майнове страхування; об'єкт – найрізноманітніші матеріальні ризики, пов'язані з майновими інтересами страхувальника; страхування відповідальності; об'єкт – відповідальність страхувальника за те, що завдав шкоди майну та/або здоров'ю третіх осіб.

Особливості страхування зовнішньоторговельних операцій. Страхування вантажу (карго).

Використання базисних умов «ІНКОТЕРМС» у зовнішньоторговельному договорі дозволяє уникнути можливих непорозумінь при здійсненні торговельного контракту та уніфікувати організацію страхування вантажу.

Транспортні засоби належать до джерел підвищеної небезпеки. Тому їх експлуатація, як правило, супроводжується страхуванням відповідальності перевізника за те, що можуть зазнати шкоди треті особи (їх життя, здоров'я або майну).

Об'єктом страхування відповідальності перевізника виступає матеріальний інтерес, пов'язаний з відповідальністю перевізника за те, що можуть зазнати збитків треті особи. Асоціація судовласників – Клуб Р&І. Функції Клубів.

Система «Зелена карта» – взаємне страхове покриття державам-членам національного законодавства про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів тієї країни, де сталося ДТП.

Особливості страхування виробничо-інвестиційних операцій. Об'єкти страхування. При здійсненні різних форм міжнародного бізнесу, пов'язаних з інвестиціями, для інвестора завжди існує небезпека втрати капіталу або притулку у зв'язку з непередбаченою зміною політичної та економічної ситуації в приймаючій країні. Такі ризики отримали назву «країнових». Політичні ризики, сутність яких полягає у виникненні небезпеки втрати капіталу інвестора внаслідок зміни соціально-політичного устрою в приймаючій країні, є невід'ємною складовою країнових ризиків.

Перестраховання ризиків у ЗЕД. Перестраховання – це система економічних відносин, відповідно до якої страховик передає частину прийнятих до страхування ризиків іншим страховикам (у власній країні та за кордоном) з метою забезпечення надійності та рентабельності страхових операцій.

Перестраховиками виступають як самі страхові фірми, так і спеціалізовані компанії. Правові заходи проведення перестраховування в Україні. Перестраховування ризиків ЗЕД за кордоном.

1.2. Завдання для самостійної роботи студентів

Модуль 1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: суб'єкти, види та механізм регулювання

Тема 1. Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику основних передумов розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країни.
2. Охарактеризуйте основні економічні теорії та концепції зовнішньої діяльності.
3. Назвіть сучасні концепції ЗЕД.
4. Суть і причини економічної глобалізації.
5. Охарактеризуйте основні риси економічної глобалізації.
6. Поясніть роль ТНК у глобалізаційних процесах.
7. Показники функціонування ЗЕД країни.
8. Назвіть основні складові зовнішньоекономічної політики держави.
9. Якими основними напрямками здійснюється експортна та імпортна політика.
10. Суть валютної, інвестиційної та митної політики.
11. Протекціоністські заходи зовнішньоекономічності.
12. Назвіть основні форми протекціонізму.
13. Дайте визначення предмета курсу ЗЕД.
14. Охарактеризуйте і зобразіть схематично п'ять значень ЗЕД України.
15. Поясніть різницю (схожість) суб'єкта і об'єкта ЗЕД.
16. Назвіть основну вимогу до суб'єктів: «Об'єднання фізичних і юридичних осіб» та «Структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності».
17. Суть розширеного підходу щодо визначення поняття «міжнародна організація». Поєднання рівнів і суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Теми рефератів

1. Основні положення теорій управління ЗЕД.
2. Тенденції глобалізації світу в ХХІ столітті.
3. Суть і особливості зовнішньоекономічної політики України.
4. Протекціоністські заходи та приховані методи протекціонізму.
5. Суб'єкти підприємницької діяльності України.
6. П'ять значень ЗЕД України.

Тема 2. Механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні цілі регулювання ЗЕД.
2. Охарактеризуйте основні функції органів державного регулювання ЗЕД.
3. Обґрунтуйте роль кожної групи державних органів регулювання ЗЕД у систематизації нормативно-правових актів України.
4. Багатосторонні та двосторонні міжнародні угоди.
5. Назвіть причини застосування державою правових, адміністративних та економічних методів регулювання ЗЕД.
6. Економічні інструменти регулювання ЗЕД.
7. Охарактеризуйте значення макроекономічного підходу в регулюванні світової економіки та зовнішньоекономічних зв'язків.
8. Назвіть основні інститути регулювання на міжнародному та національному рівнях.

Теми рефератів

1. Система регулювання ЗЕД.
2. Адміністративні й економічні методи регулювання ЗЕД.
3. Властивості валютного ринку.
4. Інструменти валютного регулювання.
5. Національні структури валютного регулювання.
6. Засоби зовнішньоекономічного регулювання.

Тема 3. Основні моделі зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Питання для самоконтролю

1. Виділіть основні критерії обсягу зовнішньої торгівлі суб'єктів ЗЕД.
2. Заходи обмеження зовнішньої торгівлі.
3. Назвіть причини і поясніть сутність зустрічної торгівлі.
4. Специфіка проведення бартерних угод.
5. Різниця між операціями з давальницькою сировиною: «Замовник – іноземний суб'єкт, виконавець – український» і «замовник – український суб'єкт, виконавець – іноземний».
6. Основні функції відділів, служб, що займаються ЗЕД підприємства.
7. Назвіть основні напрями маркетингових досліджень ринку для здійснення ЗЕД.
8. Спеціалізовані органи, що можуть бути в компаніях з децентралізованою структурою управління.
9. Основа вибору організаційних форм експортно-імпортних операцій промислових компаній.
10. Поясніть основні напрями організації імпортних операцій в міжнародній діяльності фірми.

Теми рефератів

1. Критерії суб'єктів, що здійснюють зовнішньоторговельні операції.
2. Зустрічна торгівля – одна із форм зовнішньої торгівлі.
3. Методи управління ЗЕД.
4. Організація управління міжнародною діяльністю (експорт-імпорт).

Тема 4. Зовнішньоекономічний договір (контракт)

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні форми ділових контрактів.
2. Моменти врахування в загальному вигляді програми прийому делегацій зарубіжних країн.
3. Психологічний клімат на комерційних переговорах відповідно до національних традицій, звичаїв і менталітету зарубіжних партнерів.
4. Структура міжнародного контракту купівлі–продажу.
5. Назвіть найбільш типові помилки управлінських підприємців при укладанні контрактів (угод) на міжнародному комерційному рівні.
6. Комерційні документи для здійснення зовнішньоторгової угоди.
7. Види платежів і способи фінансових розрахунків у зовнішньоторговій діяльності.

Теми рефератів

1. Вибір і оцінка партнерів на світовому ринку.
2. Міжнародні господарські контракти.
3. Суть та методи вивчення кон'юнктури ринку при складенні контрактів.
4. Принципи вибору контрагента.
5. Особливості ведення переговорів шляхом особистих зустрічей.

Модуль 2. Організація і техніка ведення зовнішньоторгових операцій

Тема 5. Митне оформлення експортних та імпортних операцій

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні положення Генеральної угоди з Тарифів і торгівлі (ГАТТ).
2. Система митних податків і митних зборів.
3. Єдиний митний тариф України.
4. Охарактеризуйте основні положення Декрету «Про Єдиний митний тариф України».
5. Структура державного митного регулювання України.
6. Національне законодавство у галузі митного регулювання ЗЕД.

Теми рефератів

1. Зміст і порядок митного контролю ЗЕД.
2. Принципи митного регулювання.
3. Органи митного контролю.

Тема 6. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних угод

Питання для самоконтролю

1. Нормативно-правові акти ЗЕД в Україні, що належать до законодавчих актів стратегічного спрямування.
2. Нормативні документи тактичного (поточного) характеру.
3. Основна мета світової організації торгівлі (СОТ).
4. Охарактеризуйте основні форми недержавного регулювання ЗЕД України.
5. Назвіть основні умови поставок при морських перевезеннях вантажів.
6. Назвіть особливості умов поставок при перевезеннях вантажів наземними видами транспорту.
7. Основні умови поставки у повітряному виді перевезення вантажів.
8. Спеціальні умови для змішаних способів перевезення вантажів.

Теми рефератів

1. Нормативна база ЗЕД України.
2. Товарна номенклатура ЗЕД та кодування інформації про товари.
3. Базисні умови постачання в ЗЕД «ІНКОТЕРМС».
4. Розподіл зобов'язань між продавцем і покупцем під час поставок товару на умовах «ІНКОТЕРМС» у групах Е, F, С і D.
5. Вибір виду транспорту.
6. Транспортні документи для перевезення вантажів залізничним, автомобільним та авіаційним транспортом.

Тема 7. Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічної діяльності

Питання для самоконтролю

1. Механізм ціноутворення на світовому ринку.
2. Система цін світового ринку.
3. Знижки та надбавки у зовнішній торгівлі.
4. Валюта та валютні цінності.
5. Міжнародні розрахунки.
6. Міжнародні кредити.
7. Інструменти валютного регулювання.
8. Основні положення валютного регулювання та контролю, що діють в Україні.
9. Пільги в оподаткуванні при здійсненні ЗЕД.

Теми рефератів

1. Сутність валютного регулювання та особливості його прояву на національному та міжнародному рівнях.
2. Основні положення валютного регулювання.
3. Валютно-фінансові умови ЗЕД.
4. Формування інтернаціональної вартості товару.
5. Основні види податків для суб'єктів ЗЕД.

Тема 8. Страхування у зовнішньоекономічній діяльності

Питання для самоконтролю

1. Основні умови страхового поліса.
2. Основна мета діяльності страхових компаній у сфері ЗЕД.
3. Схема отримання прибутку страховою компанією.
4. Зміст і джерела ризиків ЗЕД.
5. Управління ризиками зовнішньоторговельної діяльності.
6. Загальні причини виникнення ризиків.
7. Засоби попередження ризиків ЗЕД.

Теми рефератів.

1. Економічний зміст страхування ЗЕД.
2. Основні види страхування ЗЕД.

2. ПРАКТИЧНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

2.1. Критерії поточного оцінювання знань студентів

1.1. *Метою та завданням* поточного контролю є визначення рівня засвоєння матеріалу студентами для корекції їхньої навчальної роботи в разі потреби, а також накопичування балів рейтингу студента з дисципліни.

1.2. *Засоби* поточного контролю вивчення дисципліни:

опитування на заняттях;
перевірка підготовки до практичних занять;
перевірка виконання модульних контрольних робіт;
розв'язування практичних завдань біля дошки;
опитування в процесі індивідуально-консультативних занять для перевірки засвоєння матеріалу пропущених занять;
виступ на семінарських заняттях.

1.3. *Об'єктами* поточного контролю є: відповіді на заняттях, розв'язок тестів і задач, виконання модульних контрольних робіт, реферативна робота, додаткові види робіт.

Критерії оцінки поточного контролю студентів.

- Відвідування практичного заняття дає змогу отримати 0,5 бала;
- Повна та обґрунтована усна відповідь на практичному занятті оцінюється в 1 бал;
- Вирішення тестів за темою дає змогу отримати 5 балів;
- Бальна оцінка задачі визначається викладачем залежно від ступеня складності роботи.

У табл. 1 запропоновано розподіл балів поточного контролю за темами та його засобами

Таблиця 1. Критерії оцінок поточного контролю

Тема	Вибіркове усне опитування	Тестування	Фронтальне опитування (розв'язок задач)	Відвідування практичних занять	Усього за темою
1	1	5	–	0,5	0,5–6
2	1	5	2	0,5	0,5–8
3	1	–	5	0,5	0,5–6
4	1	5	4	0,5	0,5–10
5	1	–	5	0,5	0,5–6
6	1	5	–	0,5	0,5–6
7	1	5	–	0,5	0,5–6
8	1	5	6	0,5	0,5–12
Усього	8	30	22	4	4–60

2.2. Завдання до практичних занять

Модуль 1. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: суб'єкти, види та механізм регулювання

Тема 1. Загальна характеристика зовнішньоекономічної діяльності

1. Сутність і принципи ЗЕД.
2. Основні суб'єкти та види ЗЕД.
3. Право суб'єктів господарювання на здійснення ЗЕД.
4. Характерні риси сучасної системи ЗЕД.

Тестові завдання

1. Зовнішньоекономічна діяльність України здійснюється відповідно до принципів:
 - а) верховенство закону, юридична рівність, об'єктивність, суверенітет народів;
 - б) створення сприятливих умов для промислового співробітництва, лібералізація транспортних послуг, верховенство закону, захист прав суб'єктів ЗЕД;
 - в) свобода ЗЕД, взаємна та справедлива вигода, верховенство закону, суверенітет, мирне регулювання суперечок, відкриття споживчих ринків;
 - г) свобода ЗЕД, юридична рівність, захист інтересів суб'єктів ЗЕД, неприпустимість демпінгу.
2. Юридичні особи мають право здійснювати ЗЕД з моменту:
 - а) набуття ними статусу юридичної особи;
 - б) передбачення в установчих документах права здійснення ЗЕД;
 - в) набуття дієздатності.

3. Який державний орган надає ліцензії на здійснення експортно-імпортних операцій?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Національний банк України;
- в) Міністерство економіки України.

4. З якою метою здійснюється державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємства?

- а) створення рівних можливостей суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності для розвитку всіх видів підприємницької діяльності;
- б) стимулювати прогресивні зрушення у галузях народного господарства;
- в) застосувати заходи оперативного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

5. На підставі чого здійснюється регулювання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності?

- а) економічних заходів оперативного державного регулювання;
- б) рішень недержавних органів управління, у межах статутних документів;
- в) угод між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

6. Вставте пропущене слово:

_____ – умова, яка закріплена в міжнародних торгових угодах, що передбачає надання країнам, які домовляються, одна одній усіх прав, переваг і пільг, якими користується і/або буде користуватися інша третя держава.

7. Вставте пропущене слово:

_____ – режим економічних відносин між державами, при якому одна держава надає іноземним фізичним і юридичним особам режим не менш сприятливий, ніж режим для своїх юридичних і фізичних осіб.

8. Який правовий режим створює іноземним інвесторам рівні умови діяльності з національними підприємствами:

- а) режим найбільшого сприяння;
- б) національний режим;
- в) спеціальний режим.

9. Основними суб'єктами ЗЕД є:

- а) резиденти та нерезиденти;
- б) об'єднання фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місце перебування в Україні; фізичні особи – громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства, які постійно проживають в Україні;
- в) Резиденти, нерезиденти, структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України, але мають постійне місце проживання в Україні.

10. За дієздатністю суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності поділяються на:

- а) державу та власників;
- б) підприємства та фірми;
- в) фізичні та юридичні особи.

Тема 2. Механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності

- 1. Митно-тарифне регулювання ЗЕД.
- 2. Нетарифне регулювання ЗЕД.
- 3. Валютне регулювання ЗЕД.

Тестові завдання

- 1. До тарифних інструментів торгової політики належать:
 - а) мита, ліцензування, субсидії;
 - б) мита, квотування, «добровільні» обмеження експорту;
 - в) мита.
- 2. До кількісних методів торговельної політики належать:
 - а) квотування, ліцензування, «добровільні» обмеження експорту;
 - б) субсидії, експортне кредитування, демпінг;
 - в) субсидії, ліцензування, правові режими.
- 3. За способом стягнення мита бувають:
 - а) специфічні, постійні, змінні;
 - б) вартісні, специфічні, комбіновані;
 - в) вартісні, специфічні, автономні.
- 4. За об'єктом обкладання мита бувають:
 - а) ввізні, вивізні, антидемпінгові;
 - б) постійні, змінні, автономні;
 - в) імпортні, експортні.
- 5. За характером мита бувають:
 - а) сезонні, спеціальні, антидемпінгові, компенсаційні;
 - б) специфічні, вартісні, комбіновані;
 - в) імпортні, експортні, транзитні.
- 6. За походженням мита бувають:
 - а) автономні, договірні, преференційні;
 - б) сезонні, антидемпінгові, компенсаційні;
 - в) ввізні, вивізні, транзитні.
- 7. Мито – це:
 - а) продаж товарів на ринках інших країн за цінами, нижчими від витрат виробництва;
 - б) оподаткування товарів за ступенем зростання їх оброблення;
 - в) оплата за товар, який перетинає митний кордон.

8. Компенсаційне мито – це:

а) спеціальне мито, спрямоване на компенсацію втрат національних імпортерів;

б) захід у відповідь на демпінг;

в) спеціальна субсидія експортерів унаслідок його додаткових витрат проникнення на зовнішні ринки.

9. Вартісні мита – це:

а) мита, які вводяться на основі односторонніх рішень органів державної влади країни;

б) мита, які накладаються на експортні товари при випуску їх за межі держави;

в) мита, які нараховуються у відсотках до митної вартості оподатковуваних товарів.

10. Вивізні мита – це:

а) мита, які накладаються на експортні товари при випуску їх за межі митної території держави;

б) мита, які накладаються на імпортні товари;

в) мита, які вводяться на основі домовленості між країнами.

11. Антидемпінгові мита – це:

а) мита, які накладаються на імпортує тих товарів, при виробництві яких використовувалися субсидії, якщо їх імпорту завдає шкоди національним виробникам цих товарів;

б) мита, які накладаються на імпортує товари;

в) мита, які вводяться на основі домовленості між країнами.

12. Квота – це:

а) індекс, який показує частку тарифних позицій, покритих нетарифними обмеженнями;

б) адміністративна форма нетарифного державного регулювання;

в) кількісний захід обмеження експорту або імпорту товарів, що визначається кількістю або сумою на певний проміжок часу.

13. «Добровільне» обмеження експорту передбачає:

а) введення експортного мита експортером;

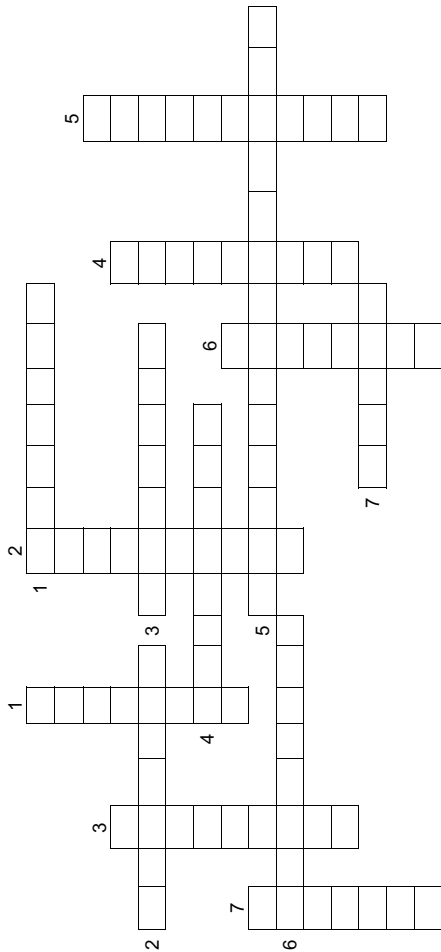
б) квотування експорту експортером;

в) квотування експорту імпортером.

14. Визначити продажну ціну на імпортовану продукцію за наданими умовами.

Назва продукції – кольорові телевізори. Країна – виробник – Південна Корея. Контрактна вартість товару – 5000 дол США. Курс НБУ на день сплати митних платежів становить 5,6 грн/дол. Митний збір за оформлення митної декларації 0,2 %, ставка мита – 20 %, акцизний збір на імпортовану продукцію – 10 %, ПДВ на імпортує продукції – 20 %. Умовна рентабельність складає 30 %.

Розв'язання кросворду

По горизонталі:

1. Мито, що нараховується на товари сезонного характеру
2. Квота, встановлена в розмірі, рівному 0
3. Мито, що нараховується на товари при їхньому вивезенні за межі митної території
4. Мито, що нараховується у відсотках до митної вартості
5. Мито, що застосовується при ввезенні на митну територію країни товарів за ціною нижчою, ніж у країні експорту
6. Дозвіл на експорт чи імпорт товару
7. Кількісна міра обмеження експорту чи імпорту визначеною кількістю чи сумою

По вертикалі:

1. Мито, яке застосовується до товарів, що надходять з економічних союзів
2. Мито, що нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів
3. Цінні папери
4. Мита, які встановлені на базі багатосторонньої угоди
5. Мито, що поєднує всі види митного обкладання
6. Мито, яке нараховується на товари при їх ввезенні на митну територію держави
7. Банківський метал

Тема 3. Основні моделі зовнішньоекономічної діяльності підприємств

1. Зовнішньоторговельна модель ЗЕД підприємства
2. Виробничо-інвестиційна модель ЗЕД підприємства

Аналіз ефективності експортно-імпортних операцій підприємства.

Основним джерелом прибутку від зовнішньоторговельних операцій є зовнішня торгівля, тобто експорт (імпорт) товарів та обладнання.

При експортно-імпортних операціях істотною умовою їхнього успішного проведення є аналіз ефективності потенційних операцій. Одним із напрямів аналізу ефективності експортно-імпортової діяльності є розрахунок коефіцієнтів ефективності. Експорт товару оцінюється як ефективний, якщо експортний прибуток перевищує експортні витрати. Для зіставлення цих абсолютних показників розраховується базовий коефіцієнт експорту:

$$E_{еб} = V_e / (C_t + T_p + O_p),$$

де $E_{еб}$ – базовий коефіцієнт ефективності експорту;
 V_e – виторг від експорту;
 C_t – собівартість товару;
 T_p – транспортні витрати;
 O_p – організаційні витрати.

Якщо $E_{еб}$ більше 1, то експорт ефективний. Чим вище цей коефіцієнт, тим вище ефективність експорту.

Для аналізу ефективності експорту з погляду можливості альтернативної реалізації товару усередині країни розраховується альтернативний коефіцієнт ефективності експорту:

$$E_{еа} = (V_e - C_t - T_p - O_p) / (V_b - C_t),$$

де $E_{еа}$ – альтернативний коефіцієнт ефективності експорту;
 V_b – внутрішній виторг (виторг від продажу товару на національному ринку).

Якщо $E_{еа}$ більше 1, то експорт ефективний.

Таким чином, для визначення ефективності експорту необхідно розрахувати коефіцієнти $E_{еб}$ та $E_{еа}$. Треба зауважити, що весь виторг від реалізації та витрати повинні бути подані в одній валюті.

Для того, щоб імпорт товару був вигідним, прибуток від проведення імпортової операції повинен перевищувати витрати. Відносним показником, який відображає цю залежність, є коефіцієнт імпорту товарів споживання.

$$E_i = V_b / (C_i + T_p + O_p),$$

де E_i – базовий коефіцієнт ефективності імпорту товарів споживання;
 V_b – виторг від продажу імпортованого товару;
 C_i – вартість імпортованого товару;
 T_p – транспортні витрати;
 O_p – організаційні витрати.

Як і у випадку з експортом товару, для визначення ефективності імпорту необхідно також розрахувати альтернативний коефіцієнт імпорту товарів споживання:

$$E_{ia} = (B_b - C_i - T_p - O_p) / (B_b - C_b),$$

де E_{ia} – альтернативний показник ефективності імпорту товарів споживання;

C_b – вартість вітчизняного товару, аналогічного імпортованому.

При імпорті товарів для виробництва необхідно враховувати вартість їхнього обслуговування і використання у виробництві фірмою, що імпортує ці товари.

Для аналізу ефективності імпорту товарів для виробництва розраховуються базовий і альтернативний коефіцієнти ефективності імпорту товарів для виробництва:

$$E_{ib} = V_{впр} / (C_i + T_p + O_p + Z_{тпр}),$$

де E_{ib} – базовий коефіцієнт ефективності імпорту товарів для виробництва.

$V_{впр}$ – витрати на використання товарів виробництва;

$Z_{тпр}$ – витрати на використання товару виробництва.

Якщо базовий коефіцієнт імпорту товарів для виробництва більше 1, то імпорт цього товару ефективний.

Для оцінки альтернатив використання вітчизняних товарів розраховується альтернативний коефіцієнт ефективності імпорту товарів для виробництва:

$$E_{ia} = (V_{впр} - C_i - T_p - O_p + Z_{тпр}) / (V_{тпр} - C_b - Z_{тпр})$$

де E_{ia} – альтернативний показник ефективності імпорту товарів для виробництва. Якщо коефіцієнт більше 1, то імпорт товарів виробництва ефективний.

Приклад:

Підприємство «Промбуд» імпортує лінолеум із Німеччини в обсязі 50 тис. м² на суму 150 тис. дол., при собівартості 1,5 дол. Лінолеум в Україні коштує: 1 м² – 10 грн, а його собівартість складає 7 грн. Транспортні витрати – 20 тис. дол., а організаційні витрати – 6 тис. дол. Розрахувати ефективність імпорту лінолеуму. Валютний курс – 1/5,6.

Розв'язок:

Для того, щоб імпорт товару був вигідним, прибуток від проведення імпортової операції повинен перевищувати витрати. Відносним показником, який виражає цю залежність, є коефіцієнт імпорту товарів споживання:

$$E_i = B_b / (C_i + T_p + O_p),$$

$$E_i = 150000 \cdot 5,6 / (1,5 \cdot 50000 + 20000 + 6000) \cdot 5,6 = 1,49.$$

Для визначення ефективності імпорту необхідно також розрахувати альтернативний коефіцієнт імпорту товарів споживання

$$E_{ia} = (B_b - C_i - T_p - O_p) / (B_b - C_b),$$

$$E_{ia} = (150000 - 1,5 \cdot 50000 - 20000 - 6000) \cdot 5,6 / (10 - 7) \cdot 50000 = 1,83.$$

Враховуючи те, що базовий та альтернативний коефіцієнти імпорту товару більше 1, то імпорт цього товару ефективний.

Приклад 2

Експортна ціна цементу – 1,8 дол., витрати на виробництво продукції 1,2 грн. Транспортні витрати – 0,11 грн. Організаційні витрати – 0,06 грн. Ціна цементу на внутрішньому ринку – 3 грн. Визначити ефективність експорту. Валютний курс – 1/5,6.

Розв'язок:

Для оцінки ефективності експорту розраховується базовий коефіцієнт ефективності експорту:

$$E_{eб} = B_e / (C_t + T_p + O_p),$$

$$E_{eб} = (1,8 \cdot 5,6) / (1,2 + 0,11 + 0,06) = 7,36$$

Для аналізу ефективності експорту з погляду можливості альтернативної реалізації товару усередині країни розраховується альтернативний коефіцієнт ефективності експорту:

$$E_{ea} = (B_e - C_t - T_p - O_p) / (B_v - C_t),$$

$$E_{ea} = (1,8 \cdot 5,6 - 1,2 - 0,11 - 0,06) / (3 - 1,2) = 4,84$$

$E_{eб}$ та E_{ea} більше 1, отже експорт ефективний.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1

Підприємство імпортує з Німеччини сік у обсязі V л на суму S тис. дол. Собівартість імпортного соку – C дол. за 1 л. В Україні літр соку коштує Π грн., а його собівартість у вітчизняних виробників – C_1 грн. Транспортні витрати – T тис. грн., а організаційні витрати – OB тис. грн. Чи вигідно імпортувати сік? Валютний курс – 1/5,8. Вихідні данні для розрахунку наведені в табл. 1.

Задача 2

Експортна ціна металу Π_1 дол. США за 1 т, витрати на виробництво C грн. Транспортні витрати – T грн, а організаційні витрати – OB грн. Ціна металу на внутрішньому ринку становить Π_2 грн. Чи вигідний експорт металу? Валютний курс – 1/5,5. Вихідні дані для розрахунку наведені в табл. 2.

Таблиця 1 – Вихідні дані до задачі 1

Варіант	V	S	C	Ц	C ₁	T	OB
1	300000	150	0,3	1,5	1,1	18	6
2	400000	200	0,3	1,5	1,1	24	8
3	250000	125	0,35	1,5	1,1	15	5
4	500000	250	0,35	1,5	1,1	30	10
5	420000	210	0,35	1,75	1,2	25	8
6	380000	190	0,35	1,75	1,2	23	8
7	600000	300	0,35	1,75	1,2	36	12
8	570000	285	0,3	1,75	1,2	34	11
9	360000	180	0,3	1,75	1,2	22	7
10	280000	135	0,3	1,5	1,1	18	7

Таблиця 2 – Вихідні дані до задачі 2

Варіант	Ц ₁	C	T	OB	Ц ₂
1	420	675	74	20	1300
2	410	660	73	20	1300
3	400	680	75	20	1300
4	380	680	75	20	1300
5	405	680	75	20	1300
6	390	680	75	20	1300
7	440	700	77	20	1300
8	415	700	77	20	1300
9	370	700	77	20	1300
10	385	700	77	20	1300

Тема 4. Зовнішньоекономічний договір (контракт)

1. Сутність і структура зовнішньоекономічного договору.
2. Етапи укладання зовнішньоекономічного договору купівлі–продажу.
3. Порядок реєстрації та обліку зовнішньоекономічного договору.

Складання зовнішньоторгового контракту

АТ «Укрекспо», м. Київ, продало італійській фірмі «Кое і Клерічі» м. Генуя 50 тис. т хромової руди з опціоном продавця плюс-мінус 10 % у мокрій коносаментній вазі. Якість руди: окисел хрому – 46 хвил., 48 % – база, кремнезем – 7 % макс., фосфор – 0,008 % макс., відношення хрому до заліза – 3:1, грануляція – 0-300 мм без гарантії окремих фракцій.

Підготувати проект контракту між партнерами. Встановити ціну на базі вмісту хрому в руді за метричну тону сухої ваги, передбачити знижки та надбавки у випадку відхилення від базисної контрактної якості. Руда постачається залізницею із м. Київ. Контракт складається на базі ФСА; відвантаження здійснюється у квітні 2009 р.

Визначити метод перевірки якості продукції; передбачити документи, що підтверджують якість.

Враховуючи необхідність кількісного та якісного приймання, передбачити задачу за кількістю на станції відвантаження, за якістю – при відвантаженні та розвантаженні згідно із сертифікатом якості, що надається лабораторією на станції відвантаження з наданням права покупцю за свій рахунок перевірити якість продукції на станції розвантаження.

При встановленні умов платежу вказати документи, згідно з якими здійснюється розрахунок. Передбачити арбітражні та форс-мажорні застереження.

Тестові завдання

1. Признаками міжнародної комерційної угоди є:
 - а) переміщення предмета угоди за кордон країни-продавця;
 - б) здійснення платежу в іноземній валюті;
 - в) здійснення угоди між сторонами різної національності;
 - г) здійснення угоди між партнерами, підприємства яких перебувають в різних країнах.
2. Згідно з міжнародними нормами міжнародна комерційна угода може бути укладена:
 - а) усно;
 - б) письмово;
 - в) як письмово, так і усно.
3. Письмовою формою міжнародної комерційної операції згідно з міжнародними нормами вважається:
 - а) контракт;
 - б) листування контрагентів;
 - в) пропозиція експортера та відповідь покупця;
 - г) пропозиція експортера та акцепт покупця;
 - д) запитання покупця та оферта продавця.
4. Продаж на закордонному ринку товарів, раніше куплених на іншому ринку, без його переробки називається:
 - а) експорт;
 - б) імпорт;
 - в) реекспорт;
 - г) реімпорт.
5. Вивчення яких аспектів діяльності партнерів необхідне при виборі фірми?
 - а) юридичний;
 - б) організаційний;
 - в) політичний;
 - г) правовий;
 - д) технологічний.
6. Вартісну характеристику товарів дають:
 - а) документи за платіжно-банківськими операціями;
 - б) товарні та розрахункові;
 - в) митні;
 - г) транспортні та відвантажені.

7. Документ, який видає страховик про сповіщення страхувальника про те, що його інструкції по страхуванню виконанні, називається:
 - а) страховий поліс;
 - б) коверкот;
 - в) страховий сертифікат.
8. Специфікація, технічна документація, пакувальний лист належать до числа документів, що характеризують:
 - а) вартість товару;
 - б) якість товару;
 - в) кількість товару.
9. Митні документи необхідні для:
 - а) оформлення переходу товарів через митний кордон;
 - б) для виконання розрахункових операцій партнерів;
 - в) надання органам державної влади;
10. До яких документів належить консульська фактура?
 - а) товарних;
 - б) розрахункових;
 - в) митних;
 - г) банківських;
 - д) транспортних.

Модуль 2. Організація і техніка ведення зовнішньоторгових операцій

Тема 5. Митне оформлення експортних та імпорتنних операцій

1. Сутність митного контролю.
2. Визначення митної вартості товарів.
3. Визначення країни походження товару.
4. Порядок митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Розрахунок експортних цін

Робота на міжнародних ринках потребує вивчення іноземної практики ціноутворення. Знання закономірностей ціноутворення в міжнародній торгівлі дозволяє проводити ефективну кон'юнктурно-цінову роботу з метою максимізації результатів експортно-імпорتنної операції.

Остаточна ціна, як правило, розраховується за формулою:

$$C_1 = C_0(A \cdot M_1 / M_0 + B \cdot B_1 + D + \dots),$$

де C_1 – остаточна ціна;

C_0 – базова ціна;

A, B – частки, що займають у ціні окремі складові, наприклад, вартість матеріалів, вартість робочої сили тощо;

M_1, M_0 – індекси цін на матеріали, використані при виготовленні проданої продукції на періоди їхньої закупки постачальником (M_1) і встановлення базової ціни (M_0);

B_1 , B_0 – індекси заробітної плати на періоди перерахунку ціни (B_1) і встановлення базової ціни (B_0);

D – незмінна частка в перемінній частині ціни (прибуток, амортизація, накладні витрати).

Якщо у вартості продукції істотну частину займають витрати на електроенергію, паливо або інші компоненти, перемінна частина формули може бути розширена на необхідне число складових елементів. При цьому, сума всіх часток цих елементів повинна завжди дорівнювати одиниці.

Приклад розв'язування задачі

Фірма у березні 2009 року одержала замовлення на постачання турбогенератора потужності 100 МВт із розрахунком за змінними цінами. Термін постачання – червень 2010 року.

$A = 45 - 55\%$, $B = 30 - 40\%$, $D = 15 - 25\%$;

$C_0 = 2$ млн дол. США;

$M_0 = 106,9$ (2007 році = 100 %) – індекс внутрішніх оптових цін на матеріали, які використовувалися в електромашинобудуванні в січні 2009 року;

$B_0 = 111,9$ (2007 році = 100 %) – індекс заробітної плати в електромашинобудуванні в січні 2009 році;

$M_1 = 111,6$;

$B_1 = 113,0$.

Розв'язання:

При розкладці ціни турбогенератора на складові:

$A=50\%$, $B=30\%$, $D=20\%$ одержуємо дані, що містяться у табл. 1.

Таблиця 1 – Розрахунок індексу ціни

Склад ціни	На базисний місяць	На дату постачання
Вартість матеріалів	50	$A(M_1/M_0) = 50(111,6/106,9)=52,20$
Вартість робочої сили	30	$B(B_1/B_0) = 30(113,0/111,9)=35,66$
Незмінна частина (D)	20	20,0
Разом	100	107,86

Отже, надбавка до ціни повинна відповідати даті виконання контракту (червень 2010 року) приблизно 8 % до базисної ціни.

Таким чином, при постачанні у червні 2010 року ціна складе 2 157 200 дол (2·1,0786), тобто збільшення по ковзанню склало 157 200 дол. США.

Південнокорейська фірма одержала у 2008 році пропозицію від американської фірми на виготовлення рефрижератора з урахуванням обмовки до ціни у квітні 2009 р. У травні 2009 року відбулося підписання контракту. Дата постачання 01.03.2010. Базисна ціна рефрижератора склала 6 млн дол.

(табл. 2). Вихідні дані для розрахунку наведені в табл. 3. Розрахувати ціну поставки на дату поставки.

Таблиця 2 – Калькуляція ціни, млн дол.

Прямі витрати	2,4
У тому числі:	
На матеріали	2,0
На робочу силу	0,4
Прямі накладні витрати	0,6
Змінні накладні витрати	0,8
Разом прямих витрат	3,8
Постійні накладні витрати	1,2
Повні витрати (собівартість)	5,0
Прибуток	1,0
Продажна ціна	6,0

Таблиця 3 – Вихідні дані до задачі 1

Варіант	M_0	M_1	B_0	B_1
1	1,05	1,10	1,03	1,18
2	1,05	1,10	1,07	1,23
3	1,05	1,14	1,04	1,20
4	1,05	1,14	1,06	1,2
5	1,07	1,12	1,03	1,18
6	1,07	1,12	1,07	1,23
7	1,07	1,13	1,04	1,20
8	1,07	1,10	1,06	1,22
9	1,07	1,15	1,09	1,25
10	1,07	1,15	1,03	1,18

Тема 6. Транспортне забезпечення зовнішньоекономічних угод

1. Сутність і регулювання міжнародних перевезень.
2. Організація міжнародних перевезень.
3. Базисні умови поставки товарів.

Тестові завдання

1. Експортні операції – це:
 - а) діяльність, яка пов'язана із продажем та вивезенням за кордон товарів, щоб передати їх у власність іноземного контрагента;

б) комерційна діяльність, яка пов'язана з купівлею-продажем товарів, які мають матеріально-речовинну форму;

в) діяльність, яка пов'язана із закупівлею і ввезенням іноземних товарів з метою наступної реалізації їх на внутрішньому ринку своєї країни.

2. Імпортні операції – це:

а) діяльність, яка пов'язана із продажем та вивезенням за кордон товарів, щоб передати їх у власність іноземного контрагента;

б) комерційна діяльність, яка пов'язана з купівлею-продажем товарів, які мають матеріально-речовинну форму;

в) діяльність, яка пов'язана із закупівлею і ввезенням іноземних товарів з метою наступної реалізації їх на внутрішньому ринку своєї країни.

3. Договір вважається міжнародним, якщо:

а) сторони належать до різних країн, і їхні фірми розташовані на території однієї країни;

б) сторони належать до однієї країни, і їхні фірми розташовані на території різних країн.

4. Складовими зовнішньоторговельної моделі ЗЕД підприємства є:

а) торгівля товарами, ліцензіями, послугами, продукцією інтелектуальної праці, лізинг;

б) торгівля товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці;

в) торгівля товарами, послугами, ліцензіями, інжиніринг, кооперація, лізинг.

5. Складовими виробничо-інвестиційної моделі ЗЕД підприємства є:

а) лізинг, виробниче кооперування, спільні підприємства;

б) лізинг, інжиніринг, виробниче кооперування, спільні підприємства;

в) лізинг, інжиніринг, торгівля ліцензіями, спільні підприємства.

6. Вставте пропущене слово:

_____ це виконання згідно з договором однією стороною (виконавцем) за завданням другої сторони (замовника) певних дій або певної діяльності, що використовуються в процесі їх реалізації.

7. Вставте пропущене слово:

_____ свідоцтво, яке видається державною установою винахіднику і засвідчує його монопольне право на використання цього винаходу.

8. Вставте пропущене слово:

_____ дозвіл, який видається власником технології зацікавленій стороні на використання цієї технології упродовж визначеного часу і за визначену плату.

9. Вставте пропущене слово:

_____ це комплекс інженерно-консультаційних послуг з використання технологічних та інших науково-технічних розробок.

10. Вставте пропущене слово:

_____ це форма довгострокової операції, яка пов'язана з передачею у використати обладнання, транспортних засобів, іншого рухомого і нерухомого майна, окрім земельних ділянок та інших природних об'єктів.

11. Оперативний лізинг – це контракт, що укладається на короткий та середній терміни, менші за той, за яким амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу, а лізингоотримувач має право в будь-який час розірвати договір:

- а) так;
- б) ні.

12. Фінансовий лізинг – це контракт, що укладається на строк, не менший за той, за яким амортизується 60 % вартості об'єкта лізингу, а по закінченні строку договору об'єкт лізингу переходить у власність лізингоотримувача або викуповується за залишковою вартістю:

- а) так;
- б) ні.

13. Вставте пропущене слово:

_____ – це заснований на міжнародному поділі праці внаслідок здійснення договору про спільну діяльність сталий обмін між країнами-виробниками, які є елементами кінцевої продукції і виготовляються ними з найбільшою економічною ефективністю.

14. Вставте пропущене слово:

_____ – підприємство будь-якої організаційно-правової форми, іноземна інвестиція в статутному фонді якого становить не менше 10%.

15. Діяльність спільних підприємств ґрунтується на:

а) спільному капіталі вітчизняних та іноземних партнерів, спільному розподілі результатів, спільному праві застосування заходів проти недобросовісної конкуренції, спільному управлінні;

б) спільному капіталі вітчизняних та іноземних партнерів, спільному управлінні, спільному розподілі результатів і ризиків;

в) спільному капіталі вітчизняних та іноземних партнерів, спільному праві на здійснення ЗЕД, спільному розподілі результатів, спільному застосуванні режиму сприяння ЗЕД.

16. Скільки базисних умов містить ІНКОТЕРМС-90?

- а) 4;
- б) 13;
- в) 10.

18. Базисні умови поставки в контракті визначають:

- а) порядок перевезення товару;
- б) розподіл витрат по доставці товарів між продавцем і покупцем;
- в) ступінь ризику угоди;
- г) відповідальність сторін за виконання контракту;
- д) момент переходу ризику з продавця на покупця.

18. При базисній умові DEQ морське транспортування виконується:

- а) на ризик та за рахунок продавця;
- б) на ризик продавця, але за рахунок покупця;
- в) на ризик покупця, але за рахунок продавця;
- г) на ризик та за рахунок покупця.

19. Базисна умова FCA припускає здачу товару:

- а) в порту відправлення;

- б) в порту призначення;
 - в) першому перевізнику в поіменному пункті;
 - г) експедитору в поіменному пункті відправлення.
20. При експорті товару з України на умовах DDP транспортування по іноземній території сплачує:
- а) український експортер;
 - б) іноземний покупець;
 - в) витрати діляться між експортером та імпортером у визначеній пропорції.
21. При поставці товарів на умовах EXW ввізну миту сплачує:
- а) експортер товару;
 - б) імпортер товару.
22. У процесі страхування відбувається:
- а) накопичення коштів у соціальних фондах;
 - б) перерозподіл коштів між учасниками створення соціального фонду;
 - в) страхування ризику зовнішньоекономічної діяльності.
23. Якими конвенціями керується Україна при міжнародних залізничних перевезеннях:
- а) УМВС;
 - б) ІНКОТЕРМС-90;
 - в) КОТІФ.
24. Страхування зовнішньоекономічного ризику це:
- а) захист інтересів вітчизняних та зарубіжних учасників;
 - б) виплата застрахованої суми;
 - в) страхування експортно-імпортних вантажів.
25. Страхування кредитного ризику захищає інтереси:
- а) продавця;
 - б) покупця;
 - в) банку.

Тема 7. Валютно-фінансові та платіжні умови зовнішньоекономічної діяльності

1. Розрахунки у ЗЕД підприємства.
2. Валютно-фінансові умови зовнішньоторговельних контрактів.
3. Валютно-фінансові умови при здійсненні операцій, що мають ознаки кредитування.

Тестові завдання

1. З якого моменту всі витрати і ризики загибелі товару або його пошкодження несе покупець, якщо контракт виконується на умові РАЗ „ІНКОТЕРМС-2000»?
- а) коли товар розміщено на борту судна;
 - б) коли покупець отримує товар;

в) коли товар розміщено вздовж борта судна на причалі в обумовленому порту;

г) коли товар доставлено в порт.

2. Який правовий режим встановлюється на території вільних економічних зон для іноземного інвестора?

а) національний режим;

б) режим найбільшого сприяння;

в) спеціальний режим.

3. Який вид транспорту може бути використаний при здійсненні контракту на умові, що поставки товару вважаються виконаними згідно з умовою РСА „ІНКОТЕРМС-2000»?

а) тільки повітряний;

б) тільки залізничний;

в) тільки морський та річковий;

г) будь-який.

4. Оперативне регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності – це:

а) система ліцензування при імпорті;

б) тимчасове зупинення зовнішньоекономічної діяльності;

в) система квотування при експорті.

5. Яка форма зовнішньої торгівлі передбачає повний або частково збалансований обмін товарами?

а) компенсаційні операції;

б) комплектація імпортних закупівель;

в) бартер;

г) операції з давальницькою сировиною.

6. Що із перерахованого є основним видом зовнішньоекономічної діяльності?

а) науково-виробнича кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності;

б) надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності послуг суб'єктам господарської діяльності;

в) кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

7. Який правовий режим створює іноземним інвесторам рівні умови діяльності з національними підприємствами?

а) режим найбільшого сприяння;

б) національний режим;

в) спеціальний режим.

8. Яку роль на сучасному етапі відіграє держава щодо впровадження експортної політики?

а) застосування процедур держзамовлення і держконтракту, регулювання експорту за рахунок встановлення мінімальних цін;

б) розробка основ селективного розвитку виробничо-експортного потенціалу, регулювання експортних операцій;
в) макроекономічний перерозподіл інвестицій за пріоритетними напрямками державного фінансування.

9. Який орган має право змінювати ставки вивізного мита?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Міністерство економіки України.

10. На підставі чого здійснюється регулювання суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності?

- а) економічних заходів оперативного державного регулювання;
- б) рішень недержавних органів управління, у межах статутних документів;
- в) угод між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

11. Який державний орган видає ліцензії на здійснення експортно-імпортних операцій?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Національний Банк України;
- в) Міністерство економіки України.

12. Які із перелічених методів належать до економічних інструментів регулювання?

- а) нетарифне регулювання;
- б) тарифне регулювання;
- в) митне регулювання;
- г) оперативне регулювання.

Тема 8. Страхування у зовнішньоекономічній діяльності

1. Сутність страхування у ЗЕД.
2. Особливості страхування зовнішньоторговельних операцій.
3. Особливості страхування виробничо-інвестиційних операцій.
4. Перестраховування ризиків у ЗЕД.

Методика розрахунку вартості страхування основного перевезення

Вартість страхування C можна розрахувати за формулою:

$$C = \frac{(0,5 \dots 1,5)}{100\%} \cdot CC = \frac{(0,5 \dots 1,5)\%}{100\%} \cdot 1,1B$$

де (0,5 ... 1,5%) – середньоринковий тариф страхування вантажів;

CC – страхова сума, тобто сума, на яку страхується вантаж;

1,1 – коефіцієнт, який зазвичай використовується при страхуванні вантажів (страхування на мінімальне покриття);

В – вартість товарів при базовій умові EXW, яка дорівнює ціні товару на складі продавця пакування товарів на складі продавця.

Керуючись завданнями, наведеними в табл. 1– 3 потрібно:

1. Визначитись зі стороною зовнішньоторговельного договору, якою виступає студент, дати назву сторонам договору.

2. Чітко сформулювати предмет договору купівлі-продажу товарів (найменування товару, марка, сорт товарів тощо).

3. Визначити кількість і якість товару та чітко це зафіксувати в договорі.

4. Підрахувати для базової умови поставки товару вартість договору в доларовому еквіваленті. Результати розрахунків занести в табл. 4.

Таблиця 1 – Вартість договору

Базові умови поставки	EXW	FCA	FAS	FOB	CFR	CIF	CRT	CIP	DAF	DES	DEQ	DDU	DDP
Вартість договору в доларах США													

Таблиця 2 – Дані щодо розподілу витрат на транспортування товарів та інші витрати, які несуть сторони в процесі доставки товару від експортера до імпортера (в тис. доларів США)

№ варіанта	Пакування на складі продавця	Навантаження на транспорт	Доставка до основного транспорту	Експортні формальності	Страхування основного перевезення	Навантаження на основний транспорт	Оплата основного транспорту	Резантаження з основного транспорту	Імпортні нормальності	Доставка від основного транспорту	Резантаження на складі покупця
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	10	6	2	43	?	23	160	2	39	4	1
2	20	8	6	43	?	100	324	3	56	4	3
3	30	7	7	54	?	121	500	4	75	5	4
4	40	6	9	65	?	21	670	6	45	6	6
5	50	13	8	75	?	35	765	7	34	7	5
6	140	12	5	45	?	78	476	8	45	8	7
7	43	14	6	46	?	65	365	9	56	7	6
8	24	15	8	43	?	98	765	8	76	6	8
9	74	16	9	25	?	76	986	7	87	7	9
10	48	20	5	34	?	58	900	6	98	8	8

Таблиця 3 – Розподіл обов'язків між продавцями (Пр) та покупцем (Пок)

Базові умови поставки	Пакування на складі продавця	Навантаження на транспорт	Доставка до основного транспорту	Експортні форми-льності	Страхування основного перевезення	Навантаження на основний транспорт	Оплата основного транспорту	Розвантаження з основного транспорту	Імпортні нормальності	Доставка від основного транспорту	Розвантаження на складі покупця
EXW	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок
FCA	Пр	Пр	Пр	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок
FAS	Пр	Пр	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок
FOB	Пр	Пр	Пр	Пр	Пок	Пр або Пок	Пок	Пок	Пок	Пок	Пок
CFR	Пр	Пр	Пр	Пр	Пок	Пр	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок
CIF	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок
CRT	Пр	Пр	Пр	Пр	Пок	Пр	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок
CIP	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пок	Пок	Пок	Пок
DAF	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр або Пок	Пр	Пр або Пок	Пок	Пок	Пок	Пок
DES	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр
DEQ	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр
DDU	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр
DDP	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр	Пр

Таблиця 4 – Завдання для розробки зовнішньоторговельного договору

№ варіанта	Сторона договору	Країни, де зареєстровані сторони договору		Товар	Кількість	Ціна в грн за од.	Ціна в іноземній валюті за од.	Курс гривні в дол.	Курс іноземної валюти до дол. США	Базові умови поставки
		Експортер	Імпортер							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Експортер	Україна	Росія	Конд. виробы	5 млн. шт.	10 грн. /шт.	-	1\$=5 грн.	-	EXW
2	Імпортер	Китай	Україна	Тканини	1 млн. кв. км	-	100 од./1 кв.м.	-	1\$=10 од.	FCA
3	Експортер	Україна	Німеччина	Олія	10 млн. літрів	4,5 грн./л.	-	1\$=5 грн.	-	FAS
4	Імпортер	Куба	Україна	Цукор	200 тис. т.	-	100 од./за 1 т.	-	1\$=10 од.	FOB
5	Експортер	Україна	Бразилія	Мін. добрива	100 тис. т.	600 грн./т.	-	1\$=5 грн.	-	CFR
6	Імпортер	Аргентина	Україна	Банани	1000 т.	-	1 млн од. за 1 т.	-	1\$=10 од.	CIF
7	Експортер	Україна	Чехія	Жива худоба	10 тис. шт.	5 тис. /шт.	-	1\$=5 грн.	-	CRT
8	Імпортер	Польща	Україна	Кашель комп.	10 тис. комп.	-	2900 од. за 1 комп.	-	1\$=10 од.	CIP
9	Експортер	Україна	Швеція	М'ясо	100 тис. т.	650 грн. /т.	-	1\$=5 грн.	-	DAF
10	Імпортер	Росія	Україна	Бензин	100 тис. т	-	2500 од. за 1 т.	-	1\$=10 од.	DES

3. ПРАВИЛА ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ

Для більш поглибленого засвоєння та оволодіння слухачами навчальною курсу, пізнання актуальних теоретичних, методичних і практичних проблем зовнішньоекономічної діяльності одним з провідних елементів самостійної роботи є реферат. За час вивчення курсу «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства» студент має підготувати одну реферативну доповідь за тематичними розділами курсу.

Реферативна доповідь повинна мати певну логічну побудову, послідовність і завершеність дослідження відповідного кола питань. Цьому сприяє така її структура:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст роботи;
- 3) вступ, який має містити обґрунтування актуальності обраної теми, її наукове і прикладне значення, основну мету і завдання дослідження;
- 4) основна частина, структурована за бажанням автора;
- 5) заключна частина (висновки);
- 6) додатки (таблиці, схеми);
- 7) список використаної літератури.

Реферативну доповідь (реферат) треба писати від руки або подавати у вигляді машинописного тексту чи комп'ютерного набору на 10–12 сторінках машинописного тексту (за винятком додатків). По можливості, як цифровий ілюстративний матеріал, прикладні дані бажано використовувати техніко-економічні і фінансові показники, досвід роботи підприємства (організації).

Основні наукові висновки і результати дослідження та прикладні рекомендації обговорюють на співбесіді з викладачем і враховують при підсумковому оцінюванні знань студентів із дисципліни.

Найзмістовніші реферативні доповіді рекомендуються кафедрою до участі в конференціях і конкурсах наукових студентських робіт.

4. ПОРЯДОК ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Підсумковим контролем знань студентів із дисципліни за підсумками I і II модулів є залік.

Порядок проведення заліку.

Залік оцінюється в 10 балів за 100-бальною шкалою.

Залік ставиться, якщо студентом надана правильна відповідь, що побудована на рівні самостійного мислення з елементами творчого пошуку, розумінні сутності зовнішньоекономічної діяльності, змісту та видів міжнародних комерційних операцій, умови зовнішньоторгових контрактів, базисні умови поставки товарів, страхування зовнішньоекономічних ризиків.

Грамотне, логічно-послідовне викладення теоретичного матеріалу, вміння пов'язувати його з практикою підприємств, а також робити узагальнення та висновки.

Студент *не отримує залік*, якщо дає неправильну відповідь на запитання. За допущені значні помилки, що мають принципове значення в теоретичних визначеннях і практичному застосуванні. Незнання більшості понять і визначень із зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Нерозуміння сутності та змісту управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни за семестр – це сума оцінок поточного та підсумкового контролю.

Якщо студент не з'явився на підсумковий контроль, то йому виставляється як підсумкова та оцінка, яка отримана за результатами поточного контролю.

Система нарахування балів за видами навчальної роботи

Форма навчальної роботи	Вид навчальної роботи	Бали	Кількість занять	Максимальна кількість балів
1. Аудиторна				
Поточний контроль	1. Вибіркове усне опитування	1	8	8
	2. Тестування	5		30
	3. Фронтальне усне опитування	2-6		22
Проміжний контроль	Модульна контрольна робота	10	2	20
Кінцевий контроль	1. Залік	10	-	10
	2. Реферат	10	-	10
Разом		-	-	100

Система нарахування додаткових балів за видами робіт із вивчення дисципліни

Нарахування додаткових балів	
1. Участь у наукових студентських гуртках кафедри економіки підприємства та конференціях	10
2. Виконання індивідуального завдання підвищеної складності	10
Разом за семестр	20

Рейтинг студента за дисципліною – сума балів за семестр, заокруглена до цілого балу.

Рейтинг студента за дисципліною

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	5 – відмінно	90 – 100
B C	4 – добре	81 – 89 75 – 80
D E	3 – задовільно	68 – 74 60 – 67
FX	незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59
F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	4 – 34

ГЛОСАРІЙ

Абандон – відмова вантажо- або судновласника від своїх прав на застраховане майно на користь страхової організації для отримання від неї повної страхової суми.

Абсолютна перевага – у зв'язку з міжнародним поділом праці поняття означає здатність країни виробляти певний товар з нижчими порівняно з іншими країнами затратами.

Акцепт – згода на сплату (гарантування сплати) товару (послуги) або згода вступити в договір на запропонованих умовах.

Акцептний кредит – кредит, що забезпечений переказними векселями. Його одержують комерційні банки або зарубіжні кредитні установи у певному банку для фінансування, зокрема, імпортно-експортних операцій.

Акцептний дім – банк, надає позику, яка забезпечена переказними векселями.

Акцептант – особа, яка підписує платіжний документ, беручи на себе зобов'язання своєчасно його оплатити.

Активний платіжний баланс – баланс, при якому платежі певної країни менші за її надходження з-за кордону.

Активний торговельний баланс – баланс, у якому надходження перевищують платежі.

Адендум – додаток до договору, що змінює або доповнює ті чи інші його умови.

Аванс – гроші, що перераховують згідно з договором наперед, у рахунок наступних платежів за поставлені товари, надані послуги, виконані роботи.

Авізо – письмове банківське повідомлення клієнтові або іншому банку про виконану розрахункову операцію або про зміни щодо стану взаємних розрахунків.

Агент – юридична або фізична особа, яка здійснює певні операції за дорученням іншої особи, за її рахунок і від її імені, а також забезпечує підготовку операцій, але без права підписання контрактів.

Авіанакладна – накладна на вантаж, що перевозиться літаком, яку видає перевізник вантажу його відправнику. В авіанакладній зазначаються перелік вантажів і зобов'язання щодо їх доставки в аеропорт призначення.

Алонж – додатковий аркуш, що додають до векселя для додаткових написів у разі, коли на вексельному бланку вони не вміщуються.

Арбітражне застереження – застереження, яке фіксується у зовнішньоторговельній угоді між експортером та імпортером і передбачає механізм вирішення суперечок, що можуть виникнути під час виконання контракту.

Автаркія – економічна політика, спрямована на створення замкнутої самодостатньої економіки; обмеження імпорту.

Аваль – вексельне гарантування, за яким особа, що його здійснює, бере на себе відповідальність перед власником векселя за виконання зобов'язань стосовно оплати цього векселя.

Акредитив – іменний цінний папір, що підтверджує право особи, на ім'я якої він виписаний, отримати в банку вказану в акредитиві суму грошей.

Акциз – вид непрямого податку на продукти масового споживання (цукор, тютюнові та лікєро-горілчані вироби та ін.), який підприємці включають у пропозиційну ціну.

Бартер – прямий безгрошовий обмін товарами або послугами, зумовлений валютним дефіцитом у міжнародних угодах.

Базовий фрахт – ціна транспортування вантажів, що встановлюється з урахуванням їх ваги або обсягу.

Базова ціна – ціна, на основі якої встановлюються ціни у сфері міжнародної торгівлі.

Баланс невидимої торгівлі – різниця між вартостями експорту й імпорту за невидимими статтями торгівлі, до яких, зокрема, належать вантажні і пасажирські перевезення, страхові, банківські та консалтингові послуги, продаж прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Банк-кореспондент – банк, який представляє інтереси іншого банку в певному місті або країні, виконуючи на договірній основі доручення з розрахунків своїх клієнтів.

Баланс поточних операцій – різниця між обсягами експорту та імпорту товарів, послуг і грошових переказів певної країни у визначений момент часу. Не враховує операції з фінансовими активами і зобов'язаннями.

Безмитне ввезення – імпорт товарів, на які не накладається мито.

Блукаюче судно – судно, що виконує випадкові, а не регулярні перевезення.

Безконкурентний контракт – контракт, що укладається у результаті прямих переговорів з однією фірмою.

Бракераж – огляд товарів офіційними товарознавцями з метою визначення їх якості, сортності, придатності для застосування тощо.

Боргове зобов'язання – документ, який позичальник видає кредиторowi, отримуючи позику.

Бортовий коносамент – документ, що засвідчує прийняття вантажу на борт судна.

Боніфікація – доплата до ціни товару, якщо фактична його якість перевищує передбачену договором, стандартом або технічними умовами; повернення податків, стягнених з експортованих товарів.

Булйонізм – валютна політика меркантилістів, що передбачала безпосереднє регулювання державою операцій з іноземною валютою та банківськими металами з метою підтримання сприятливого платіжного балансу.

Бум – короткочасне піднесення промисловості, торгівлі або інших сфер господарства.

Брокер – посередник при укладенні угод між покупцями і продавцями цінних паперів, товарів, валют та інших цінностей на фондових ^товарних біржах, валютних, страхових і фрахтових ринках.

Борговий капітал – кошти, запозичені для фінансування підприємницьких операцій.

Вантажний двір – товарна станція, що виконує функції приймання та відправлення вантажів.

Вантаж, упакований у мішки – товари, що упаковуються у мішки, виготовлені з натурального, синтетичного або штучного матеріалу.

Валоризація – цілеспрямоване підвищення ціни товару, курсу цінних паперів тощо, здійснюване за допомогою спеціальних державних заходів.

Валовий внутрішній продукт – річна вартість кінцевого продукту, створеного у певній країні.

Валовий національний борг – сумарна заборгованість уряду.

Валовий національний продукт – ринкова вартість усіх товарів і послуг, вироблених (наданих) у певній країні впродовж року.

Валютний опціон – право вибору альтернативних валютних умов зовнішньоторговельного контракту.

Валютний курс – вартість певної валюти стосовно іншої.

Валюта – грошова одиниця будь-якої країни, грошові знаки інших держав, а також кредитні та платіжні документи, які виражені в іноземних грошових одиницях і можуть бути використані при міжнародних розрахунках.

Валюта угоди – валюта, що використовується при укладенні зовнішньоторговельної угоди.

Валютне застереження – умова у міжнародному контракті щодо перегляду суми платежу пропорційно зміні курсу валют цього контракту.

Валовий чартер – вид фрахтування, за яким судновласник оплачує вантажно-розвантажувальні роботи.

Вартісний тариф – розмір тарифу на імпортований товар, що встановлюється як відсоток від декларованої вартості відповідного товару.

Варант – свідоцтво про прийняття товару на зберігання, яке дає право його власникові одержувати позику під заставу цього товару; вид цінних паперів, що дає право власникові облігацій або привілейованих акцій купувати звичайні акції за наперед визначену ціну.

Вирішення суперечок у судовому порядку – механізм вирішення міжнародних торговельних суперечок у судовому порядку.

Виключна ліцензія – ліцензія, що надається одному ліцензіату на право використання об'єкта інтелектуальної власності.

Вільна торгівля – політика державного невтручання у сферу міжнародної торгівлі (фритредерство). Вважається, що міжнародна торгівля має формуватися на основі вільної гри стихійних сил попиту і пропозиції на міжнародному ринку.

Відкритий рахунок – різновид зовнішньоторговельних рахунків. Товари та супровідні документи при цьому надсилаються безпосередньо іноземному покупцеві, оплата виконується протягом обумовленого терміну.

Вексель – борговий документ установленого законом зразка про обов'язкову сплату боржником певної суми грошей у вказаний строк.

Випадковий демпінг – вивезення з країни і продаж за кордон тимчасових надлишків товарів. Відбувається не на постійній основі.

Видимі статті торгівлі – торгівля матеріальними товарами.

Відплив капіталу – міжнародний рух капіталу з однієї країни до іншої з метою уникнення втрат та (або) одержання прибутку від такої операції.

ГАТС – Генеральна угода з торгівлі послугами (укладена у 1994 р.), є першою багатосторонньою угодою, мета якої – лібералізація міжнародної торгівлі послугами.

ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі, є першою багатосторонньою економічною угодою (укладена у 1947 р.), що містить права і зобов'язання країн–учасниць щодо лібералізації світової торгівлі товарами.

Генеральний підрядник – юридична особа, в тому числі іноземна, яка спроможна виконати замовлення, передбачене умовами торгів (тендерів). Генеральний підрядник відповідає за реалізацію проекту, виконуючи роботи власними силами або залучаючи субпідрядників.

Генеральна експортна ліцензія – ліцензія щодо тих експортних товарів, на які не поширюється спеціальна експортна ліцензія.

Глобальний маркетинг – реалізація стандартних товарів у глобальному масштабі. Такі товари потребують незначної адаптації до регіональних або місцевих умов.

Галузева торговельна угода – двостороння або багатостороння міжнародна угода, що стосується певної галузі економіки.

Гнучкий валютний курс – відомий ще як змінюваний. Ситуація, за якої валютні курси різних світових валют вільно коливаються залежно від попиту і пропозиції цих валют.

Гарантія передбачене законом або певною угодою зобов'язання, за яким юридична особа відповідає перед кредиторами у разі невиконання боржником своїх зобов'язань.

Гармонізована система опису і кодування товарів – міжнародні правила класифікації та статистичної інформації щодо товарів, які надходять у міжнародну торгівлю. Розроблена у рамках Ради митного співробітництва. Містить 21 розділ, 96 глав, 5019 позицій.

«Гарячі» гроші – міжнародний рух капіталів, передусім короткотермінового характеру, спричинений спекулятивними намірами їх власників (які враховують, наприклад, відмінність у відсоткових ставках у різних країнах).

Гарантійний контракт – документ, який передбачає відповідальність підрядника за експлуатаційні якості поставленої продукції, її ремонт та заміну.

Грабіжницький демпінг – продаж товарів на іноземних ринках за нижчими, ніж на ринку країни-експортера, цінами з метою витіснення з цього ринку національних та іноземних конкурентів.

Двосторонній кліринг – спосіб розрахунків між двома країнами у сфері міжнародної торгівлі, за якого платежі здійснюються через центральні банки відповідних країн, що сприяє посиленню контролю за використанням валюти і збалансованості експорту й імпорту.

Двостороння торгівля – торгівля, що передбачає взаємні поставки з метою досягнення торговельного балансу.

Диспаша – документ, який містить розрахунок збитків від аварії, що припадають на вантажі, судно і фрахт відповідно до їх вартості й розподіляються між вантажовласником і судновласником.

Дефолт – відмова держави, юридичної або фізичної особи в односторонньому порядку від своїх боргових зобов'язань.

Делькреде – додаткова угода до комісійного договору, згідно з якою комісіонер за окрему винагороду бере на себе відповідальність перед комітентом за виконання договору третьою особою.

Делівері – орде-документ, що відіграє роль пайового коносаменту і містить розпорядження про передачу певній *особі* частини вантажу, перевезеного судном згідно з коносаментом.

Демередж – відшкодування втрат судновласникові вантажовласником (фрахтувальником) за затримку судна в порту понад обумовлений чартером час.

Дефіцит торговельного балансу – переважання вартості імпорту товарів і послуг над вартістю експорту у певній країні упродовж року.

Диспач – винагорода, яку встановлює судновласник фрахтувальникові за дострокове навантаження або розвантаження судна.

Документарне інкасо – інкасо фінансових документів, що супроводжується комерційними документами; інкасо лише комерційних документів.

Доларовий стандарт – світова валютна система, за якої долар відігравав роль міжнародної валюти, не маючи для цього забезпечення золотом.

Дедвейт – повна вантажопідйомність судна; маса всіх вантажів, які може прийняти судно. До дедвейту належать маса корисного вантажу, судових запасів (палива, води, провізії), екіпажу та інших змінних у процесі експлуатації судна вантажів.

Дефіцит платіжного балансу – перевищення платежів країни над їх надходженнями до країни.

Дилер – член фондової біржі, який бере участь у біржових торгах від власного імені та власним коштом.

Дебентура – свідоцтво митниці на повернення сплаченого мита.

Демпінг – вивезення товару з країни і продаж його за кордоном за цінами нижчими, ніж усередині країни.

Девіз – засіб платежу, як правило, в іноземній валюті, за допомогою якого здійснюють міжнародні розрахункові операції. До девізів належать перерахунки, чеки, акредитиви, платіжні доручення, векселі, іноземні банкноти та іноземні монети.

Джобер – біржовий клерк; дилер Лондонської фондової біржі, який на відміну від дилерів більшості бірж не має права виконувати функції брокера і безпосередньо здійснювати операції з клієнтами, які не є членами біржі.

Добровільна експортна квота – кількісні обмеження експорту відповідного товару, що встановлюються країною добровільно.

Дозвіл на огляд – дозвіл, що надається митними органами на розвантаження імпортованих товарів з метою їх огляду митниками.

Дозволити зробити – наукова концепція, прихильники якої вважають, що ринкова економіка найефективніше функціонує тоді, коли відсутнє втручання держави і економіку регулюють ринкові сили.

Домашній папір – вексель, що виставляється й акцептується фірмами однієї групи, наприклад у межах транснаціональної корпорації.

Дочірнє підприємство – підприємство, що контролюється материнською компанією.

Дружній коносамент – документ, що перевізник видає власникові вантажу ще до одержання вантажу, засвідчуючи зобов'язання передати цей вантаж у порту призначення вантажоодержувачу.

Екзекватура – виконання у певній країні судового рішення, прийнятого в іншій країні.

Експортна диверсифікація – розширення номенклатури експортних товарів і послуг.

Експортні доми – компанії, що продають практично необмежену номенклатуру товарів.

Експортне страхування – страхування ризику неповернення наданого кредиту, а також зобов'язання сплатити замість іноземного покупця.

Експортна ліцензія – документ, що дозволяє експортувати певні товари загалом за кордон або до окремих країн світу.

Експортні обмеження – обмеження, що запроваджуються країною-експортером на вивезення товару до певної країни, переважно на прохання останньої.

Експортні субсидії – різноманітні форми державних виплат і пільг, що надаються експортерам з метою зміцнення їх конкурентних позицій на зарубіжних ринках.

Експортний тариф – податок або мито на товари, що експортуються з певної країни.

Експортна вартість – вартість товару, що пропонується для експорту.

Експорт капіталу – вивіз капіталів з певної країни, що враховується за статтями платіжного балансу, на яких фіксується міжнародний рух капіталу.

Ембарго – заборона вивезення або ввезення іншими державами товарів, цінностей тощо, а також затримання суден, вантажів та іншого майна, що належить іншій державі.

Євровалюта – сукупна назва стійких валют, що нагромадились у банках європейських країн і використовувались для розрахунків за межами країн – емітентів цих валют.

Європейська валютна одиниця – валютна одиниця Європейського Економічного Співтовариства, що з'явилася у 1979 р. замість європейської розрахункової одиниці, запровадженої у 1974 р. Використовувалась для визначення центральних курсів валют країн-членів ЄС і була засобом розрахунків між валютними органами країн співтовариства. Скасована після запровадження 1 січня 1999 р. валютної одиниці «євро».

Європейська валютна одиниця (євро) – офіційна одиниця розрахунків Європейського співтовариства. Вона розраховується шляхом співвідношення

валют країн-членів ЄС і є центральною ланкою Європейської валютної системи. Рахунки цієї системи виражаються в ЄВРО. Банківські рахунки, як і перекази здійснюються в ЄВРО.

Замкнута валюта – валюта певної країни, обмін якої на іноземну валюту заборонений у законодавчому порядку.

Захисне застереження – застереження, що фіксується у зовнішньоекономічному контракті з метою передбачення можливих змін його початкових умов.

Заборонний тариф – високий податок на імпортовані у країну товари, що застосовується, коли обсяг відповідних товарів перевищує встановлену межу.

Загальний тариф – тарифна шкала, для якої характерна єдина ставка мита для конкретного товару незалежно від країни його походження.

Загальні квоти – вартісні або кількісні обсяги імпортованих (експортованих) певною країною товарів протягом визначеного періоду.

Заміщення імпорту – політика, спрямована на скорочення експорту товарів за рахунок розширення їх внутрішнього виробництва.

Запобіжні заходи – дії урядів країн світу, які запроваджуються у сфері міжнародної торгівлі в односторонньому порядку, якщо імпорт товарів завдає значної шкоди відповідним галузям національної промисловості.

Зворотна боніфікація – знижка з ціни поставленого товару, якщо фактична його якість нижча за передбачену договором.

Зелена етикетка – етикетка, якою маркуються товари, що вважаються безпечними для навколишнього середовища.

Знак походження – знак, яким позначається виріб або його упаковка і який вказує країну, де відповідний товар було виготовлено.

Зовнішній вексель – вексель, що виставляється в певній країні, але підлягає сплаті в іншій.

Зовнішня облігація – облігація, що випускається для погашення її за кордоном. Як правило, деномінується у валюті покупця.

Зона вільної торгівлі – форма регіональної економічної інтеграції, коли країни-члени скасовують взаємні торговельні бар'єри, водночас зберігаючи за собою право дотримуватися незалежної торговельної політики стосовно держав, які не належать до одного угруповання.

Золотозлитковий стандарт – валютний режим, який передбачає такі умови: золото зберігається державою у золотих злитках, а не у вигляді монет; золото у країні не перебуває в обігу; золото може використовуватися з промисловою метою та у міжнародних розрахунках.

Золотодевізний стандарт – валютний режим, коли гроші окремих країн конвертуються в золото в інших країнах за фіксованою ціною.

Зручний прапор – прапор реєстрації судна у країні, яка характеризується вигідним для судновласників податковим і трудовим законодавством. Відомий ще як «дешевий прапор». У міжнародному торговельному мореплаванні – це прапор країни реєстрації судна, в якій його власник не є резидентом.

Імпортний лізинг – вид лізингу, за яким обладнання купується в іноземній фірмі та надається в оренду вітчизняним підприємствам.

Імпортна ліцензія – дозвіл, що надається на визначений термін відповідним державним установам на право здійснення певних імпорتنих операцій у банківській, торговельній та інших сферах.

Імпортні обмеження – заходи (наприклад, імпорتنі депозити, ліцензії, квоти), що застосовуються для скорочення або регулювання імпорту.

Іноземна валюта – валюта будь-якої іноземної держави, яка є в ній законним платіжним засобом.

Інтервенційна валюта – іноземна валюта, яка використовується компетентними органами певної країни, щоб за допомогою офіційного обмінного механізму забезпечити коливання валютного курсу в допустимих межах.

Ісламська банківська справа – банківська діяльність, що не передбачає виплати відсотків за надані кредити.

Імпортний депозит – задаток, що вносить імпортер на певний термін. Є інструментом обмеження імпорту та посилення державного контролю за ним.

Імпортне мито – своєрідний податок, що запроваджується урядами на товари, які ввозяться до відповідних країн.

Карт-бланш – чистий бланк, підписаний особою, яка надає іншій особі право заповнити його; необмежені повноваження довірителя своєму представнику (агенту) для виконання дій.

Квота – обсяг дозволеного експорту або імпорту певних товарів. Є засобом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Кількісні обмеження експорту – нетарифні методи регулювання міжнародної торгівлі, що передбачають встановлення обсягів експортованих товарів.

Кліринг – розрахунок без оплати готівкою за виконані роботи, продані товари через зарахування взаємних зустрічних платіжних вимог сторін, які беруть участь у цьому.

Кліринговий союз – об'єднання центральних банків країн – учасниць клірингового союзу, система безготівкових розрахунків якого ґрунтується на зарахуванні позитивних і негативних сальдо зовнішньоторговельних операцій.

Ключові валюти – валюти, що широко використовуються як резервні, зокрема в обмінних операціях.

Ксенофобія – вороже, нетолерантне ставлення до всього чужого, іноземного. У сфері міжнародної торгівлі означає дискримінацію товарів і послуг іноземного походження.

Комерційні папери – чеки, векселі, депозитні сертифікати, що використовуються у комерційній діяльності.

Комбінований коносамент – документ, що видається власникові вантажу у разі перевезення товарів більш ніж одним перевізником і, часто, кількома видами транспорту.

Комбінований перевізник – перевізник, який здатний транспортувати різноманітні вантажі.

Котирування – визначення біржового курсу цінних паперів, іноземної валюти, товарів.

Компенсаційний кредит – кредит банку або іншого фінансового інституту, що надається за рахунок іншого кредиту, наприклад, на підставі документів імпортера відкривається кредит експортеру.

Компенсаційна позика – угода про надання позики в іноземній валюті в обмін на позичку у національній валюті.

Коносамент – документ, що містить контрактні умови, укладені вантажовідправником і перевізником. Розглядається як титул власності на відповідний вантаж і як договір перевезення та є розпискою про одержаний для перевезення вантаж.

Компенсаційна угода – угода про взаємні поставки товарів однакової вартості.

Компенсаційне мито – мито, що стягується понад звичайне ввізне мито, наприклад, з метою боротьби з демпінгом.

Конкурентний перелік – документ про різноманітні техніко–економічні показники та умови реалізації експортованого або імпортованого товару.

Концесія – договір, на підставі якого уряд або місцеві органи самоврядування передають на певних умовах чужоземцям або іншим державам право експлуатації лісів, надр, підприємств тощо, а також підприємство, організоване на основі такого договору.

Кон'юнктура – сукупність ознак, що характеризують стан економіки (ринку) протягом конкретного періоду.

Консигнація – форма комісійного продажу товарів, за якої їх власник (консигнант) передає комісіонерові (консигнатору) товар для продажу зі складу комісіонера.

Консигнант – власник товару, який продає його за кордон через комісіонера (консигнатора).

Контокорент – єдиний рахунок, який банк відкриває клієнтові і на якому враховуються всі операції банку з клієнтом; основними серед них є позикові.

Контрабанда – протизаконне перевезення через державний кордон товарів, валютних цінностей тощо, а також товари і цінності, що незаконно перевозять через кордон.

Конвертована валюта – валюта, яку можна вільно продавати і купувати у процесі обміну на інші валюти.

Короткий коносамент – коносамент, який на відміну від звичайного не містить детального викладу умов перевезення, а лише посилається на них.

Купуй вітчизняне – політика, за якої вітчизняним постачальникам товарів і послуг створюються вигідніші умови, ніж іноземним.

Лізинг – довготермінова оренда обладнання, машин, споруд, транспортних засобів, як правило, з подальшим викупом. Є способом фінансування інвестицій та активізації збуту, що базується на збереженні прав власності на товар за орендодавцем.

Ліцензія – дозвіл, який надається на певний термін відповідними державними установами на право здійснення окремих операцій у банківській, торгівельній та інших сферах, а також надання права іншій особі або

організації використовувати запатентовані винаходи, технології, інформацію тощо.

Ліцензіат – особа, яка купує у власника об’єктів інтелектуальної власності право на їх використання за певних умов.

Ліцензіар – особа, яка видає ліцензію на використання своїх об’єктів інтелектуальної власності.

Лінійні перевезення – морські та океанські рейсові перевезення вантажів і пасажирів між портами різних країн.

Ліхтерування – перевезення вантажів ліхтерами та (або) баржами.

Макіладорас – монтажні заводи у Мексиці неподалік від кордону з США, що належать американському капіталу.

Материнська компанія – головна компанія транснаціональної корпорації.

Меморандум – перелік у страхових полісах випадків (особливо при морських перевезеннях), коли страхувач не бере на себе відшкодування збитків.

Міжнародна імпортна ліцензія – угода про імпорт товарів з певної країни у разі їх реекспорту до третьої країни.

Міжнародна товарна угода – угода між виробниками певного товару (як правило, сировинного) про контроль за його експортом з метою стабілізації цін на відповідний товар.

Місцева частка – частка у вартості конкретних товарів, виготовлених у певній країні, що припадає на внутрішні фактори виробництва.

Митна декларація – документ, що містить інформацію про речі, які переміщують через кордон.

Мито – податок, який стягується митними органами у разі ввозу товару (як правило імпортного) через митний кордон країни.

Митний тариф – перелік видів мита, встановлених урядом для експортованих та імпортованих товарів.

Митна оцінка – оцінка митними властями вартості імпортованих товарів з метою стягнення ввізного мита.

Множинний валютний курс – використання певною країною кількох валютних курсів для різних операцій.

М’яка валюта – валюта, яка через встановлений за нею контроль має обмежені можливості для конвертації в інші валюти.

Надмірна торговельна діяльність – брак оборотного капіталу у прибутковій фірмі для здійснення платежів (криза ліквідності).

Насипний вантаж – вантаж, що не упаковують та не розміщують у контейнерах.

Національний експорт – експорт країною товарів, виготовлених на підприємствах, розташованих на її митній території.

Національний режим – режим, коли юридичним і фізичним особам, а також особам без громадянства у певній країні надаються такі самі права й обов’язки, що і власним юридичним та фізичним особам.

Нація найбільшого сприяння – торговельний режим, який означає, що країни, яким надано такий режим, мають однакові права.

Нетарифні бар'єри – у сфері міжнародної торгівлі означає всі інші, крім тарифних, бар'єри. Наприклад, ліцензування, ембарго, фітосанітарні стандарти, квоти тощо.

Нотифікація – повідомлення власником векселя (векселетримачем) векселедавця про опротестування виданого ним векселя.

Океанський коносамент – документ, що засвідчує передачу експортером вантажу перевізнику для його перевезення за кордон. Є документом для інкасо.

Оферта – пропозиція про укладення угоди з детальним зазначенням її умов.

Офсетна угода – стосується зустрічної торгівлі і передбачає можливість інвестування з боку контрагента замість плати за товари або послуги.

Обмежений імпортер – країна, уряд якої добровільно (точніше «вимушено добровільно») обмежує експорт своїх товарів до іншої країни або групи країн.

Обмежувальна ділова практика – дії суб'єктів господарювання, спрямовані на обмеження вступу до ринку інших суб'єктів господарювання.

Овердрафт – особлива форма надання короткотермінового кредиту клієнту банку у разі, коли розмір платежу перевищує залишок коштів на банківському рахунку клієнта.

Онкольний кредит – короткостроковий комерційний кредит, який необхідно повернути позичальнику за першою вимогою кредитора.

Очищення від мита – сплата мита за імпортовані до певної країни товари та одержання сертифіката, що це підтверджує.

Паушальний платіж – платіж за ліцензійною угодою, що сплачується без поділу його на окремі частини, одноразово.

Паушальний чартер – сума, що сплачується фрахтувальником судновласником незалежно від того, чи завантажене судно або його частина.

Палубний коносамент – документ, що засвідчує прийняття і розміщення вантажу на палубі з урахуванням його специфіки.

Паралельне експортування – здійснюваний експортером до певної країни експорт товару, на імпорт якого має ексклюзивні (виключні) права дистриб'ютор з цієї країни.

Переказний вексель – цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника сплатити після закінчення вказаного терміну визначену суму грошей зазначеній у векселі особі або іншому пред'явникові.

Предбачуваність – сплата за діловими зобов'язаннями до обумовленого у контракті терміну.

Платіжний баланс – підсумкова різниця між валютними надходженнями і платежами певної країни за рік.

Подвійне оподаткування – ситуація, за якої транснаціональна компанія сплачує податки у країні, де були одержані доходи, і в країні, де розміщується штаб-квартира.

Протекціоністський тариф – тарифна шкала, для якої характерні такі ставки мита, що захищають вітчизняних виробників від конкуренції з боку зарубіжних товарів.

Пролонгація – продовження терміну чинності договору, угоди, векселя, позики, повноважень.

Податкова гавань – встановлення низьких податків (або повне звільнення від них) на придбання іноземних компаній.

Прискорене скасування митних тарифів – відбувається за домовленістю між зацікавленими державами відповідно до міжнародних угод.

Преференційний тариф – тарифна шкала, для якої характерні пільгові ставки для товарів, імпортованих з певних країн.

Первинний товар – товар, що не був підданий первинній переробці.

Принципал – юридична особа, від імені якої діє посередник; основна особа (боржник) у борговому зобов'язанні; особа, що бере участь в угоді за свій рахунок.

Попередній депозит – певна сума грошей, депонована імпортером у банку країни імпорту, як умова імпорту. Сума, як правило, визначається як частка вартості імпорту.

Придбання векселів – придбання переказних векселів у міжнародних розрахунках.

Преміальна знижка – додаткова цінова знижка, що надається за умовами контракту або постійним чи великим оптовим покупцям за встановлені річні обсяги придбаних ними товарів.

Перевізник – фізична або юридична особа, яка забезпечує перевезення пасажирів і вантажів.

Плаваюча валюта – валюта, курс якої щодо певної іноземної валюти нестабільний і залежить від дії ринкового механізму.

Податкова субсидія – субсидія, яку уряд надає виробникам або постачальникам товару за рахунок зменшення або скасування податку на його продаж.

Порівняльна перевага – доцільність експорту певною країною тих товарів, які вона виробляє з відносно меншими затратами.

Претензії – скарга, заява покупця, подана через невиконання або неналежне виконання умов контракту.

Рахунок–фактура – документ, який продавець виписує на ім'я покупця для оплати куплених товарів, виконаної роботи або наданих послуг.

Ремісія – знижка, яку постачальник робить платникові для округлення суми платежу; звільнення від штрафу, податку.

Римеса – платіжний документ (тратта, чек, грошовий переказ) в іноземній валюті, який купується боржником за національну валюту в третьої особи і пересилається його іноземному кредиторі для погашення заборгованості.

Рейтинг – короткотермінова оренда обладнання та машин без права їх подальшого придбання.

Резервна валюта – міжнародне визнана валюта, що використовується багатьма країнами світу для виконання фінансових зобов'язань перед іншими країнами.

Референція – характеристика, що дається фізичній та (або) юридичній особі особою, організацією, акціонерним товариством, банком, що користуються довірою в ділових колах.

Реекспорт – вивезення з країни товарів, які раніше були ввезені до неї, без їх переробки.

Ринок сировини – ринок, на якому відбувається купівля–продаж певного виду сировини. Основні ринки сировини розміщені у Лондоні та Нью-Йорку, але деякі сировинні ринки зосереджені у країнах – виробниках цих товарів.

Рейсовий чартер – вид фрахтування, що стосується перевезення вантажу між зазначеними портами протягом одного рейсу.

Реструктуризація боргу – реорганізація зовнішнього боргу, що включає полегшення умов обслуговування зовнішнього боргу, надання пільг країні–боржниці, перегляд термінів платежів, списання частини заборгованості тощо.

Реверс – письмове зобов'язання однієї особи, в якому вона гарантує щось іншій особі, наприклад, зобов'язання викупити заставлений вексель.

Реверсія – повернення майна колишньому власникові.

Роялті – періодичні відрахування продавцеві, які згідно з ліцензійною угодою сплачує ліцензіат ліцензіару за право користування предметом ліцензійної угоди – об'єктом інтелектуальної власності.

Санітарні та фітосанітарні правила – державні стандарти та інші нормативні критерії, які встановлюють для захисту життя і здоров'я людей, збереження флори і фауни.

Світова ціна – ціна, за якою певний товар реалізується у міжнародній торгівлі.

Своп – валютна операція щодо продажу певної валюти з умовою викупу тієї самої суми через визначений час за курсом, зафіксованим на момент укладення угоди, а також тимчасова закупівля товарів, боргових зобов'язань, валюти тощо з гарантією їх подальшого продажу.

Сировинні товари – товари, до яких належать, наприклад, зерно, кава, какао, шерсть, бавовна, джут, каучук («м'які товари»), метали та інші тверді сировинні матеріали («тверді товари»).

Сірий ринок – ринок товарів, що імітують справжні. Поняття вживається і до ринків, де дефіцитні товари можна швидко придбати за цінами, що перевищують звичайні.

Складська квитанція – квитанція, що видається на товари, які зберігаються на складі до моменту їх реалізації споживачам.

Спеціальні права запозичення міжнародна розрахункова одиниця, створена з метою уникнути залежності грошової маси на міжнародному ринку від дефіциту платіжного балансу США та видобутку золота у світі. Вперше запроваджені Міжнародним валютним фондом після конференції в Ріо-де-Жанейро 1967 р. Відомі як «паперове золото».

Спільний ринок – форма регіональної економічної інтеграції, за якої для держав–членів усуваються внутрішні торговельні перешкоди і дозволяється вільний рух факторів виробництва (капіталу та робочої сили), а також встановлюються спільні торговельні бар'єри для відносин з державами, що не є членами об'єднання.

Спільне підприємство – підприємство, учасником якого можуть бути дві або більше сторони з різних країн і яке може мати форму дочірнього підприємства, консорціуму або синдикату.

Спот – різновид угоди щодо купівлі–продажу наявного товару з негайною оплатою та постачанням. Застосовується в біржовій торгівлі, а також для реалізації готівкової валюти, зокрема на валютній біржі.

Страхування вантажу – страхування, що поширюється на вантаж, який перевозиться суднами, літаками та іншими видами транспорту.

Субсидія – вид допомоги з боку уряду переважно у грошовій формі, а також у вигляді податкових пільг, що надається національним виробникам. Опосередковано це викликає дискримінацію імпортерів, яким субсидії не надаються.

Тарифна стіна – податковий бар'єр, що створюється і використовується урядом, який здійснює протекціоністську торговельну політику з метою захисту національної економіки від зарубіжної конкуренції.

Тариф із змінною шкалою – митний тариф, ставки якого змінюються залежно від ціни певного товару.

Тайм-чартер – договір про оренду судна на певний термін.

Тверда валюта – будь–який міжнародне визнаний засіб обігу. Використання такої валюти не підпадає під державний контроль, її курс штучно не підтримується.

Технічний бар'єр у торгівлі – різноманітні санітарні, фітосанітарні, адміністративні, інженерні та інші норми (стандарти, правила тощо), які заважають безперервному руху товарів через державні (митні) кордони. Бар'єри можуть бути егоїстично протекціоністськими, а також обґрунтованими турботою про життя і здоров'я людей, тварин, збереження чистоти довкілля тощо.

Тендер – в економічній сфері особлива форма надання замовлень на постачання товарів і підрядів на виконання робіт, яка передбачає залучення пропозицій кількох постачальників (підрядників) з метою забезпечення найвигідніших комерційних та інших умов угоди для замовника.

Товарна угода – угода країн–виробників щодо механізму регулювання цін та обсягів виробництва певного виду сировини.

Товари – матеріальні предмети, що мають споживну вартість.

Торговельний дефіцит – переважання вартості імпорту над вартістю експорту у певній країні упродовж року.

Торговельний розрив – різниця вартостей експорту та імпорту певної країни.

Торговельні преференції – особливі пільги, що надаються однією державою іншій або одним суб'єктом господарювання іншому у торгівлі, наприклад, зниження митних тарифів.

Торговельна компанія – у сфері міжнародної торгівлі фірма, що виконує імпортно–експортні операції.

Торговельний вексель – вексель, що використовується у сфері міжнародної товарної торгівлі.

Торговельний баланс – різниця між вартостями експорту та імпорту певної країни за рік.

Транзитна (реекспортна) торгівля – вивезення з країни імпортованих товарів з метою перепродажу без істотної їх переробки.

Транснаціональна корпорація – корпорація, яка має дочірні підприємства у кількох країнах світу, а штаб-квартира, як правило, розміщується у країні материнської компанії.

Транш – випуск, серія, частина облігаційної позики, розрахованої на поліпшення ринкової кон'юнктури найближчим майбутнім або призначеної для розміщення на позичкових ринках різних країн. При цьому умови позики однакові для всіх траншів.

Трансфертна ціна – ціна, що використовується у міжнародній торгівлі підприємствами транснаціональних корпорацій.

Умови торгівлі – співвідношення між цінами експортованих та імпортованих певною країною товарів.

Факторинг – метод фінансування експорту; придбання банком права вимоги щодо виплати за фінансовими зобов'язаннями, скупленими у різних осіб. Здебільшого банк купує дебіторські рахунки за поставлені товари або надані послуги.

Фінансові ринки – ринки валют і капіталів.

Фактурна вага – вага товару, що зазначається у транспортній накладній або в деяких інших документах.

Форвардний контракт – операції з купівлі–продажу іноземної валюти, цінних паперів за узгодженою ціною на певну дату в майбутньому.

Франшиза – у товарному мореплаванні умова страхування договору, що передбачає звільнення страховика від відшкодування збитків, якщо вони не перевищують певної суми.

Фрахт – плата за перевезення вантажів водними шляхами або за використання суден протягом певного часу, а також вантаж, що перевозиться на зафрахтованому судні. Поняття не поширюється на багаж і пошту,

Форфейтинг – кредитування зовнішньоекономічної операції за допомогою придбання в експортера векселів, акцептованих імпортером. Явище, подібне до факторингу.

Фрахтування – укладення договору про наймання судна (його частини) для перевезення вантажів.

Ф'ючерси – вид угод на фондовій або товарній біржі, що засвідчує зобов'язання придбати (продати) базовий актив у визначений час і на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент укладення зобов'язань сторонами контракту.

Хайринг – середньотермінова оренда машин, обладнання, транспортних засобів тощо. Є засобом фінансування інвестицій та активізації збуту за умови збереження за орендодавцем права власності на товар.

Хеджування – продаж валюти, товару через укладення строкової та ф'ючерсної угод протилежного змісту. У результаті будь-якої зміни цін, покупці та продавці за одним контрактом зазнають втрат, за іншим мають

вигоду; завдяки цьому прийому продавці і покупці не зазнають збитків від підвищення (зниження) цін.

Цедент – кредитор, який передає іншій особі своє право на вимагання оплати боргового зобов'язання.

Чистий коносамент – коносамент, який одержує перевізник за перевезені товари, що не були пошкоджені і частково втрачені.

Чисте інкасо – різновид інкасо, що стосується лише фінансових документів.

Чистий експорт товарів і послуг – переважання експорту над імпортом у певній країні.

Чисті зарубіжні інвестиції – переважання іноземних активів над пасивами країни.

Юрисдикційна стаття – стаття зовнішньоекономічного контракту, в якій фіксується домовленість експортера та імпортера про вибір ними країни, законодавство якої поширюється на цей контракт.

Чартер – договір про морське або повітряне перевезення вантажів, а також пасажирів, укладений між власником транспортного засобу (фрахтівником) і наймачем (фрахтувальником) на оренду всього транспортного засобу або його частини на певний рейс або термін.

Чартер «голого» судна – договір між власником судна і наймачем на оренду судна без команди (екіпажу).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Багрова І. В., Редіна Н. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. – К.: ЦНЛ, 2004. – 580 с.
2. Береславська О. І., Наконечний О. М., Пясецька М. Г. та ін. Міжнародні розрахунки та валютні операції. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
3. Боринець С. Я. Міжнародні фінанси. – К.: Знання-Прес, 2002. – 311 с.
4. Бровков С., Руденіко Л. Валютно-фінансовий механізм у міжнародному бізнесі. – К.: ТОВ «Україна», 2001. – 380 с.
5. Вічевич А. М., Максимець О. В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності. – Львів: Афіна, 2004. – 140 с.
6. Вільні економічні зони: світовий досвід і українська практика: Навч. посібник / За ред. І. Ю. Сіваченка. – Кив: ЦНЛ, 2004. – 488 с.
7. Внешнеэкономическая деятельность предприятия / Под ред. Л. Е. Стровского. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 823 с.
8. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: Учебник для вузов / Под ред. Р. И. Хасбулатова, В. М. Попона. – М.: Междунар. отношения, 2001. – 544 с.
9. Герчикова И. Н. Международное коммерческое дело: Учеб. для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 671 с.
10. Гіл Ч. Міжнародний бізнес. – Київ: Основи, 2001. – 856 с.
11. Зовнішньоекономічна діяльність / За ред. Ю. Г. Козака – Одеса: Астропринт, 2001. – 200 с.
12. Кириченко О., Кавас І. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. – К.: Фінансист, 2000. – 653 с.
13. Лисенко Ю. М., Педь В. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. – К.: Зовнішня торгівля, 2004. – 200 с.
14. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / Под ред. Л. Н. Красавиной. – М: Финансы и статистика, 1994. – 592 с.
15. Міжнародні правила тлумачення міжнародних термінів ІНКОТЕРМС – 2000.
16. Пазуха М. Д. Зовнішньоекономічна діяльність: Навчально-методичний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 230 с.
17. Рум'янцев А. П., Рум'янцева Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.

Навчально-методичне видання

*Ольга Романівна Приймук
Марина Миколаївна Сергієнко
Наталя Володимирівна Устинович*

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки

**до проведення практичних занять
та самостійного опрацювання курсу
для студентів спеціальності 6.050100 «Економіка підприємства»
денної та заочної форм навчання**

Відповідальна за випуск – *О. Р. Приймук*

Головний редактор О. В. Ємець
Макет і верстка В. О. Полічева

Підписано до друку 09.12.09. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк – ризографія.
Зам. № 370-09. Наклад 100 прим.

Надруковано в Редакційно-видавничому центрі ДЕТУТ
Свідоцтво про реєстрацію Серія ДК № 3079 від 27.12.2007 р.
03049, м. Київ-49, вул. Миколи Лукашевича, 19

